(આંપ નાટક ગાયન ભાષન સાથ ગુજરાતીમેં છપાય છે.)

ભુલભુલઇયાં

આખા નાટક.

પ્રગટ કરનાર,

શેઠ. એચ. એસ. હરી એન્ડ કો.

પુસ્તકો વેચનાર અને છપાવનાર,

૩૫૯ ફાકલેન્ડ રોડ, ખેતવાડી, બોમ્બે થીએટર

પોસ્ટ નં. ૪, મુંબઈ.

આવૃતી ૧ લી. ૧ હજાર નકલ.

AHMEDABAD.

Manhar Printing Press.

October 1909.

મે મોરે સર્વે જાતકે હમારે પાસે ફાયદે સાથે મળશે.

ઓં.

ભુલભુલઇયાં

આખો નાટક.

ગાયન અને જુબાની સાથે

જીસકો

ગુપ્તા સાહિબ ગાજી આબાદી ને ઉર્દુસે ગુજરાતીમેં તર્જુમા કીયા.

પ્રગટ કરનાર,

શેઠ. એચ. એસ. હરી એન્ડ કો.

બુકસેલર્સ અને પબ્લીશર્સ.

ઠી. બોમ્બે થીએટર પોસ્ટ નં૦ ૪ મુંબઇ.

નોટ—જીસ ચોપડી પર હમારી સ્ટાંપકી છાપ નહોગી ચોરીકી સમઝી જાવેગી.

પ્રથમવાર ૧૯૦૫.

AHMEDABAD.

મનહર પ્રીન્ટિંગ પ્રેસ.

કીંમત આઠઆના ૦-૮-૦

તખ્તએ નાટક.

નવ્વાબ જમાલ—તાતારકા બાદશાહ.

મ્હોમ્મદ યાકુબ—બુગદાદકા રઈસ, જાફરકા બાપ.

જાફર—દીલઆરાકા ભાઈ, શકીલાકા શોહર.

અબદુલકરીમ—જમીલકા નોકર, અય્યારાકા દોસ્ત, વફાદારકા ખાવીન્દ

સફરજંગ
રફીક } જમીલકે દરબારકે દરબારી.

ઇસટેશન માસ્ટર
સીગનેલવાલા
ગાર્ડ } રેલવે ડીપારટમેન્ટકે નોકર

ગફુર—દીવાના નવ્વાબ.

હમીદ
બન્યા
કલંદર બખ્શ } મુસાફીર રેલ.

શમશ—જાફરકો તુફાનસે બચાનેવાલા.

હમીદ—દીલઆરાકો તુફાનસે નીકાલને વાલા.

ફેફીતા—વફાદારકા આશીકે જાર.

જફર—મરદાને ભેસ મેંય વડી દીલઆરા.

શકીલા યા
જમીલા } જમીલકી માશુકા, બાદકો જાફરકી બીવી.

દીલઆરા—જાફરકી બેહન, બાદકો જમીલકી બીવી.

અય્યારા—શકીલાકી નોકર, અબદુલ કરીમકી માશુકા.

વફાદાર—અબદુલ કરીમકી બીવી, ફફીતાકી માશુકા.

ચોર, સીપાહી, કોતવાલ, સહેલીયાં, તવાયફ, મીરાસી, જોગી, ગાનેવાલી વગેરા વગેરે.

ભુલભુલઇઆં.

---:o:---

બાબ પહિલા.

પરદા પહિલા મકાન દિલઆરા.

"દિલઆરાકા ખુદાકી ઇબાદતમેં નઝર આના.

ગાના દિલઆરાકા

પિયારા નામ નિરનજન રખ તુ પત-સુલતાન જગત કરતાર
સકલ રાજન બરનન ધન ધન (પિયારા) હમરી જગત સંવાર
અબ હરી કિરપા નીધાન-નામ તેરા જગત નાથ દુખભંજન
(પિયારા નામ.)

આજ યેહ અંધેરી રાતમેં મેરી તબીયત ક્યોં ઘબરાઇ હૈ? આંખેં બંદ હોતી જાતી હૈં. ખુદાયા રેહમ કરના મેં અપને સચ્ચે દિલસે તોબાહ કરતી હું.

(જાફરકા ઘબરાયે હુએ અંદર આના.)

જાફ્ર—દિલઆરા? હોશિયાર હો જાઓ ખબરદાર હો જાઓ તબાહી હૈં. ઝાલિમ બાદશાહકી હમપર ચડાઇ હૈ.

દિલઆરા—કૌન ઝાલિમ બાદશાહ ?

જાફ્ર—જિસસે શાદીકા પેગામ તુને ના મંજુર કિયા, ઉસને યેહ સબ ફિતુર કિયા.

દિલઆરા—ક્યા જંગ?

જાફ઼ર—હાં જંગ! દુશમન નામ ઓ નંગ. ઉસકી ફ઼ોજ કિ઼લેકી દીવાર તક આ ગઇ હે. સિરપર અબ્રકી તરહ છા ગઇ હે.

દિલઆરા—ફિ઼ર કયા હુવા ? તુમ્હારી રગો મેંય ભી તો બહાદરોકા ખુન હે !

જાફ઼ર—દિલઆરા ! તું કેસી મજનુંન હે. હમ ઉસસે મુક઼ાબલે કી તાબ નહીં લા સકતે.

દિલઆરા—હેં! હેં! તો કયા મેં ઉસકે હવાલે કી જાઉંગી.

જાફ઼ર—નહીં ! નહીં ! જબતક તનમેં જોશ હે, ઔર સર બાલાએ દોશ હે, તબતક કોઇ તુમકો મુઝસે જુદા નહી કર સકતા. ખુદ મેં મરૂંગા મગર તુમકો ઉસ મુઝી કે હવાલે ન કરૂંગા. વોહ શોર ઓ ગુલ સુનાઇ દિયા.

દિલઆરા—હે હે ખુદા યા યેહ કયા આફ઼ત આઇ ? વોહ શોર ઓ ગુલ હુઆ. વોહ લડાઇકા બિગુલ હુઆ.

જાફ઼ર—દિલઆરા તુ શાહીમહલમેં પનાહલે, મેં ચલા ખુદા કે હવાલે !

દિલઆરા—હાય ! હાય ! ખુદા યેહ કયા આફ઼ત ?

બાબ પહિલા.

પરદા દુસરા. કિ઼લેકા મેયદાન.

સિપાહ સાલાર—એ શેરદિલ જવાનોં! ઇસ સરકશ શાહઝાદેને હમારે સુલ્તાનકા હુક્મ ટાલા ઔર અપની બહેનસે શાદી કરને મેં હીલા નિકાલા, ઇસ લિયે હમ

કો શાહી ફરમાન હેય કે ઇસ મુલ્ક કો તાખ્તો તારાજ કરકે દિલ આરાકો શાહે જીશાન કે પાસ લે જાયેં. ઇસ ખીદમતકો દિલ ઓ જાનસે બજા લાયેં.

પહિલા સિપાહી—હેં શેર દિલ જવાન, હમ સાહિબે નિશાન, હમ તાલિબ નિશાન સભી અફસરેંકી જાન.

દુસરા—કરેં જંગ બેગુમાન, રહે દંગ આસમાન, લેવે દુશમનોંકી કી જાન વોહ હોં સરફરોશાન.

તીસરા—ખુન બરસે તેગ જોહરદાર સે.

ચોથા—સિર ઉડે હર વારમેં તલવારસે.

સિપાહ સાલાર—બહાદરીકા કયા હુનર જાના?

પહિલા—સિર કાટના યા સિર જાના.

દુસરા—નામ કરજાના.

તીસરા—લોહુમેં ભર જાના.

ચોથા—માલિક પર નિસાર હો જાના.

સિપાહ સાલાર—શાબાશ એ જાનનીસાર દલેરો મેદાન જંગકે શેરો દુશમનોંકો ઘેરો. ઉનકે ગલે પર ખુનજર ફેરો.

શએર—રોઝ જંગ અસ્ત જંગ બાયદ કર્દ. કોશીશ સે નામ આ નંગ બાયદ કર્દ.

આના સબકા—ચલો જંગ કરે નાદીર રંગ કરેં દિલ તંગ કરેં મિલ ઢંગ કરેં સભી સંગ કરેં મારો મારો છાપા મારો ઘાત કરો સભી સંગ કરેં. (ચલો) હમ જરી સિતમગરી સિતમગરી દિખાયેં. યારો સિપાહગિરી દિલાવરી દિખાએં. હાં હાં હાં હાં હાં કામસે નામ હેય. યાર ઇધરસે ઉધરસે ભરકે ખીસે જરસે હમ ફિરે ચલો.

બાબ પહિલા

પરદા તીસરા જંગલ.

(દિલઆરા ઔર જાફરકા આના.)

ગાનાજાફરકા.

બદકિસમતીસે હો ગયે સામાન નયે નયે
હાસિલ કિયે હેં હસર્તે ઓ અર્માન નયે નયે
ગુરબતમેં સેર લાલા ઔ ગુલ અબકહાં નસીબ
સહેરા નયે નયે હેં બ્યાં બાંન નયે નયે
કરતા હું કદર અપને દિલે લખ્ત લખ્તકી
પેદા કિયેહેં લાલ બદખશાન નયે નને

દિલઆરા—હમ કહાં આયે ભાઇ ?

જાફર—જહાં તકદીર લાઇ.

દિલઆરા—અબ કયા કરના ચાહિયે ?

જાફર—અભી ઇસ સરહદસે આગે ગુજરના ચાહિયે.

દિલઆરા—કહીં બેઠનેકા ઠીકાના હો તો દમ લેલો.

શએર—ઇસ કદર લાચાર હું બારે આલમ ઉઠતા નહીં
થક ગયે હેં પાઓં અબ મેરા કદમ ઉઠતા નહીં.

જાફર—બહેન બેઠનેકા ઠીકાના સિવાયે ઇસ ખાકકે કહાં જાના.

દિલઆરા—સચહેં (શએર) એકસાં હાલત નહીં રહતી જમાનેકે લિયે. રાહતેં હોતી હેંય તકલીફેં ઉઠાનેકે લિયે. આજ ઇસ રાહત તલબકા હોગા બિસ્તર ખાક

પર. ફુલ જિસે મખ઼મલકે તકયે થે સિરહાનેકે લિયે.

જાફ઼ર—આહા! ખ઼ાક પર હિ઼કારતકી નજ઼ર ન ડાલો. હમ કયા હેં, ઇસકે આગોશમેં તો બડે બડે સુલતાન આલીશાન સોતે હેં, જિનકો સિવાયે મખ઼મલ કે બિછોનોં કે ખ઼્વાબ ના આયા. ઉન્હોંને ઇસ બિસ્તરે ખ઼ાકપર રાહત ઓ આરામ પાયા. (શએર)

આહિસ્તા રખ કદમકે તહે ખ઼ાક લોગ હેંય.
ફૈલાયે પાઓં સોતે હેં જો પાક લોગ હેં.

દિલઆરા—પ્યારે ભાઇ! અબ કયોં કર આગે ગુજ઼ર હોગા? ઇન જ઼ાલીમોંકે હાથસે કયસે છુટકારા હોગા?

જાફ઼ર—ખુદાકી મદદગારી હે તો ખ઼તમ નાચારી હે. અબ આગે રેલકી સવારી હે. જિસકે જ઼રયે સે આનકી આન મેં દુશમને જાન હમસે કોસોં દુર હો જાયેંગે.

ગાના દોનોકા.

છાડ ચલે મન પરદેશી બન બન ભટકત હાયે
હાયે એબ કબ લગ ફિર કર આનાજી.
છોડ નગર જો જોગ પાયે તો હરસે ધિયાન લગાનાજી

બાબ પહિલા.

પરદા ચોથા. રેલવે ઇસ્ટેશન.

(પલેટ ફ઼ારમ પર રેલકા આના, સવારિયોંકા ઉતરના, બારિસકા હોના, બિજલીકા ચમકના.)

બન્ધા—અરે અરે યેહ કયા હુયા, એ ગેટમાસ્ટર ગાડી

રેલ અયસા બી આવતા હે વેસાભી જાવતા હે. ગાડી કાહે કે વાસ્તે ખડી હોયા ?

ગાર્ડ—અરે ચુપ રહે ! દેખતા નહીં. સિગનેલ નહીં મિલા.

બન્યા—અરે ફિર મારને કાહે કે વાસ્તે આવતા હે ?

ગાર્ડ—ચલાજા ગધા.

કુલન્દરબખ્શ—હેંય ! હેંયા! ઇસકો કયોં મારતા હે ?

ગાર્ડ—ચુપ રહો ? તુમ કોન હેય ?

કુલન્દરબખ્શ—યેહ હમારા દોસ્ત હે.

ગાર્ડ—ચલા જા નહીં તો એક લાત મારૂંગા.

કુલન્દરબખ્શ—હું લાત મારેગા? કભી તુમ્હારે બાપદાદાનેભી લાત મારી થી. લાત તો દર કિનાર બચ્ચા જરા હાથ લગા કે તો દેખકે અભી દાંત તોડ' દું યા આંખ ફોડ' દું.

ગાર્ડ—અચ્છા અચ્છા બાવા બેઠો.

બન્યા—અબ કેસા દાદા બાબા કરતા હે. હમ દાલ ખાઓ બન્યાં જાતકો દેખકર મારનેકો આતા હે.

હમીદ—અરે ભાઇ બેઠભી જાઓ.

બન્યા—કિસ વાસ્તે બેઠેગા?

બડાસાહિબ—બેઠો બાબા બેઠો, ઝગડા મત કરો.

બન્યા—દેખો સાહિબ યેહ ગેટ માસ્ટર હમકો મારનેકો આવતા હેય.

સાહિબ—કોઇ નહીં મારતા દેખો હમ સાહિબકો સમઝાતાહે.

(અંગ્રેજી ભાશન)

હમીદ—વાહ! કયા કહને. અગર અચ્છે અંગરેજ સારે હિંદુસ્તાનમેં હોં. તો હિંદુસ્તાનીયોંકા નસીબ જાગ ઉઠે.

બન્યા—ભાઇ સાહિબ ! ઇસ બડે સાહિબને ઇસકો શુટ

મુટ મુટ મુટ મેં ક્યા સમઝા દિયા ?

હમીદ—બડે સાહિબને ઉસકો કહા કે હિંદુસ્તાનીયોંકે સાથ એસી બદ સુલુકી નહીં બરતના ચાહીયે અયેસા કરનેસે યહ હમસે બદગુમાન હો જાતે હેં અગર દેશીયોંસે થોડભી સલુક કીયા જાવે તો યહે લોગ હમ અંગરેજોં પર જાન કુરબાન કરદેનેકોં તય્યર હેં જિસ તરેહ લાર્ડ બિરૂક વગેરા કરતે ચલે આય હેં તુમ કોભી વેસાહી કરના ચાહિયે.

બન્યા—ભાઇ સાહિબ યેહ સાહિબતો બડા ભલા માનસ માલુમ હોતા હે.

કલન્દરબખ્શ—તો ઇસ જેસે સારે થોડાહી હેં. દેખો લોર્ડ કરઝનને હિંદુસ્તાનયોંકા સતયાનાસ કરનેમેં ક્યા કમી કી. લેકિન આફ્રીન હેં બંગાલીયોં પર જો અપને દેશકે વાસ્તે લડ રહે હેં.

બન્યા—સચ કહા મિયાં કલંદરબખ્શ ! આજ તુમને હમારી લાજ રખી, નહીં તો યહ ગેટમાસ્ટર હમારી રેવડી દુના દુન કર દેતા. દેખો મિયાં કલંદરબખ્શ આજસે હમારી તુમ્હારી દોસ્તી કી ગાંઠ એસી પક્કા હો ગઇ હે કે કભી છુટનેકી નહીં લો ઇસ વક્ત તુમ યેહ દુશાલા લો.

કલન્દરબખ્શ—અરે ભાઇ મેને તુમારે સાથ એસા કોનસા સલ્લુક કિયા હે. કે જિસકે એવઝમેં યેહ દુશાલાલું.

બન્યા—દેખો સાહિબ ! તુમકો હમારે કેવલચંદકી કસમ હે જો તુમ ના લો.

કલન્દરબખ્શ—અચ્છા ભાઇ, હમ તુમ્હારી જીદ કે આગે લાચાર હેં. તુમને હમકો દુશાલા દિયા ઔર હમ તુમકો યેહ ઘડી દેતે હેં. દેખો રાસકોપવાચ હે.

બન્યા—અરે સાહિબ ઇસકી ક્યા જરૂરત હે.

ગાર્ડ—અરે બેઠો બેઠો ગાડી જાતા હે.

બન્યા—ઠેરજા બેઠતે હું.

સાહિબ—બેઠો બાબા બેઠો. ગાડી જાતા હે.

બન્યા—તુમ બોલેગા તો અભી બેઠેગા તુમતો હમારા માઇ બાપ હે. ઇસકે બોલનેસે ગાડી ચલાભી જાવેગા તો ભી નહી બેઠેગા.

હમીદ—અરે બેઠભી જા.

(ગાડીકા જાના.)

ગાના સિગનલવાલેકા.

માલા મુંબઇલા જાયચા તાકીટ કાડુન કાવ દેઇના
આલા ખન્ડ‌હ્યા ઘાટ તીથ આઠી હોતી ટાટ આતા
આતા બોઝ હ્યા લુન ગાડી કાવે જાઇના
માઝી ગેવલ્યાચી રાધા કોશી ભોપલા દુધા
ગોરે ગાલ દેના તન રાહીના.

ઝુબાની—અરે દેવા દેવા ચચા ગરીબ માનસ તો હે સિવા કોન પાપી ભગત રાત દિવસ કામ કરવા રંગ પગાર રૂપયે ગેવા. અભી બંદી ટુકરા બાલાચે બુટકે લિયે ભુરદા. જો સિગનેલ દેનેમેં કાહે ચુક બેઠી તો ફાંસી પર લટકા દેવા. અરે દેવા.

(જાના સીગનેલવાલેકા.)

[પુલકા ટુટના રેલકા ગીરના.]

ડરાપસીન.

બાબ દુસરા.

——(૦)——

પરદા પહિલા. મકાન શમશ.

ગાના જાફરકા.

દુખવા સહા નહી જાયેરે દાવરા મોસે
દર તીર પીર બસે ધીર જીયા જાએ મોસે હરહાલ
મેંહે ય્હે બકરારી હર રંગમેં તર્જ આહો જારી
આસાંન હોં મુશકીલેં હમારી કર અપના
કરમ જનાબે બારી અરે હાયે હાયે હાયે
મોસે દુખવા સહા નહીં જાયે

ઝુબાની—અફસોસ ! રેલકે ટુટ જાનેસે દરયામેં ગિરા, હમશીરાકા સાથ છુટા મગર ઇસ ખુદા તરસ અફસરને મુઝે તોફાનસે બચાયા. ઔર બાહીફાજત અપને ઘર લાયા.

શમશકા ગાના.

હોકા દુખી જાન નાખો શન નાખો
પ્રાન નાહો બાવરા વો રામાને જો ચાહા
કિયા હિયા જિયા કરલે બિચાર ચએના પડ'ત નાહીં
રે તું પ્યારા હમારા હય
કભી ગ઼મ હોતો કભી મહવે તરબ રહેતા હે
એકસાં હાલ કિસી શખ્શ કાલ કબ રહતા હય.

શએર—મહોય્યા એશકા સામાન હમ હરવક઼્ત રખતે હેંય
પર નહી માલુમ સાહિબ દિલમેં કયા અરમાન
રખતે હેંય.

જાફર—હમ અપને છુટને વાલોંકા ગ઼મ હરઆન રખતે હેં નહીં ઇસકે સિવાયે તોં ઔર કોઇ અરમાન રખતેહે.

શમશ—ઇસ અમરમેં તો કોઇ મેરા ચારા નહીં. મગર હાં કોઇ ઔર ગ઼મ આપકા ગવારા નહી.

જાફર—હુ ખુબ આશના અહેલે વતન હમસર કહેં. ઠોકરેં ખાનેકો ઝિન્દા રહ ગયા જાફર કહેં.

શમશ—દુન્યાં હે યહ એક સરાય યહાં સબ હેં મુસાફિર આને વાલે. બાપ બહુન ભાઇ બેટે સબ હેં બિછડકર જાને વાલે. ક્યા સુરત સીરત વાલે. દોલત માલ ખ઼ઝાને વાલે. સબકે સબ ઉડ જાયેંગે યેહ લોગ મુસાફિર ખ઼ાને વાલે.

જાફર—અબ મુજકો ઇજાજ઼ત દીજિયે રૂખસત કીજિયે.

શમશ—નહીં ! યહ નહી હો સકતા. તુમકો મુઝસે ખુદા જુદા ન કરે. (શએર.)

સરહો ગર તનસે જુદા તનસે સર બિસમિલ જુદા
તીરેગ઼મસે દીલ જુદા ઔર ઉસપે તન ઘાયલ જુદા
કિસતરહ હો જાએ લેકિન હાય દિલસે દિલ જુદા
ગ઼ેર મુમકિન હે કે દરયાસે રહે સાહિલ જુદા

જાફર—વક઼ત પર હો જાતે હેં જિસ તરહ સે કામિલ જુદા
જિસ તરહ હોતા હે સીનેસે દિલે બિસમલ જુદા
ટુકડે ટુકડે હોકર યોં હોજાયે લખ઼તે દિલ જુદા.

શમશ—અફ઼સોસ તુ મેરી બાત નહીં માન્તા. મતલબે દિલ નહીં પહછાન્તા તો ખ઼ેર ! કહાં જાનેકા ઇરાદા હે?

જાફર—તાતારકા શોક઼ જીયાદા હે.

શમશ—રહે હરવક઼ત શાદાંન ખુદા હાફિઝ. અરમાંન હોં સબ પુરે મ્હેમાંન ખુદા હાફિઝ.

(જાફરકા જાના.)

ગાના.

હાફિઝ ખુદા રહે મિલી આશા જીકી
હો પુરન સબ બતીયાં મગન મગન દીન રતીયાં
કીરદીગાર હરદમ દુખ ટારે
ઇધર ઉધર ખતર ન કર
નામસે કામસે દામસે ખુશી હાં.

જુમાની—અફ્સોસ ! જિસ શહરમેં ચહે જાતા હે વહાંકા હર એક આદમી દુશમન નજર આતા હે. અબ તન્હા દુશમનોંમેં જાતા હે. અપને આપકો ગોયા મોતકે પંજેમેં ફંસાતા હે. મગર એસે દોસ્તકે, લિયે એસે બેકસ મજલુમકે લિયે, દુશમનોંમેં જાના ચહી હેય હિમ્મતે મરદાના.

બાબ પહિલા

પરદા છટા. બાગ યા કોહ હમીદ.

———:o:———

દિલઆરા—અફ્સોસ એ મોત મારા ઝિંદગાનીને મુઝે. કયોં આજ ડબો દિયા હે પાનીને મુઝે. અફ્સોસ ! મેરે ભાઇ કો તુફાનને આગોશમેં લિયા ઓર મુઝે મોત-નેભી કબુલ ના કિયા.

હમીદ—એ ઓરત તુઝ પર ખુદાકી રહેમત ! ખુદાને તુઝ પર સાએ રહમત ડાલા. મેંને તુઝકો ઝિંદા ઇસ તુફાનસે નિકાલા.

દિલઆરા—મગર ઇસ મુલકકા નામ કયા હો જનાબે આલા?

હમીદ—ઇસ મુલકકા તાતાર નેક નામ હે.

દિલઆરા—કોન હે ફરમા રવા તાતારકા ?

હમીદ—નેક હે નવાબ એક અહેલેવફા તાતારકા.

દિલઆરા—આહા ! મેંને અપને વાલિદસે ઇસકી બહાદુરીકી તારીફ સુનીથી. મગર ઉસ વક્ત તો વોહ નાકત ખુદા થા.

હમીદ—અબ ભી વોહ ઇસી ખ્યાલ મેં હે.

દિલઆરા—આખિર વોહ કિસ ખ્યાલમેં હે ?

હમીદ—ઇશક ઓ મહોબ્બત કે જનજાલમેં હે.

દિલઆરા—આખા ! મરમિટે ઇસ સિતમ ઇજાદકા જોબન નિકલા. ઇશક કમબખ્ત ભી કયાજાન કા દુશમન નિકલા. કયોં સાહિબ ! મેં નવ્વાબ સાહિબ કે દરબારમેં બાર પાસકતી હું. ઉનકો કિસ્સે સુનાકર ઉનકી તબિયતકો રાહ પર લા સકતી હું ?

હમીદ—રાહ પર એસી તબિયત કા હોય આના મુશકિલ.
બહતે દરયા કાહે કુએ મેં સમાના મુશકિલ.

દિલઆરા—અગર યેહ બાત મુશકિલ હે, તો મેરી યે ખ્વાહિશે દિલ હે. જો મેં હું ઉસે છિપાયેગા. ઔર જો મેં નહી હું ઉસે બતાયેગા. એહસાન જો યે ફરમાયેગા. તો બદલા એકદિન પાયેગા.

હમીદ—એ ગુલે ગુલઝાર રએનાઇ ! તેરી બાત મેરી સમઝમેં ના આઇ.

દિલઆરા—હઝરત આપકા કિધર ધિયાન હે. કલી કો ગુનચા કહને મેં કયા નુકસાન હે.

હમીદ—આહા યહ બાત. વલ્લાહ ખુબ સુઝી ઘાત. એક કમસિન ઔરતકો મરદાના પોશાક પહનને કા ધયાન. વ ભેસ બદલને કા અરમાન હે. જબતો યહ કામ

સહલહી આસાન હો ગયા. અગર લેલીકો મજનુન બનનેકા અરમાન હો ગયા. તો ખેર આપ તોશે ખાનેમેં તશરીફ લાઇયે. પોશાકે મરદાના હસબ દિલ ખવાહ પસંદ ફરમાઇયે.

દિલઆરા—અબ કોઇ નહીં મેહરબાન હામી અપના યઝદાન લાજ શરમ અબ હાથ હે તેરે તુજપર કુરબાન જાઉં હર આન. અબ કોઇ.

બાબ પહેલા.

પરદા સાતવાન. મકાન અબદુલ કરીમ.

(જફાદારકા ગાના.)

દિલદાર યાર છેલાસે નેના લગાયેંગે.
નેના લગાયેંગે સેના લગાયેંગે. દીલદાર.
યાર મેરા આલા જોબન મેરા બાલા
સુરત મોરે સય્યાં કી મનકોના ભોયરે. (દીલદાર યાર)
બાત મેરી ભોલી ઉમર મેરી કચ્ચોલી
પિયા પાપીકે બોલ મોસે સહે ન જાયેરે (દલદારયાર)
મુઝસે નાદાન કા હો નાદાંન કોઇ જોડા ખાવિન્દ
ભાડ મેં જાયે યહ કમબખ્ત નિગોડા ખાવિન્દ
અબ આંખ માર ગબરૂસે નેના લગાયેંગે [દિલદારયાર]

જુબાની—વોહ જો અપની કિસ્મત મે થા ખટકા. વહી હુઆ લટકા મા બાપકા ઘર છોડા. તો મિલા યહ જોડા હુઆ નિકમ્મા ડાક કા ઘોડા. મેં એસી ચંચલ

શેખ તરાર ઔર મર્દ મુઆ એસા બદશકલ બેહિમ્મત, બદકીરદાર, દિલ મિલે તો ક્યોં કરી ગુલ મિલે તો ક્યોં કરી ઇસ સે મેરા યાર ફ્રુરૂતયા હજાર દરજે હે બહેતર. અબ કોઇ એસી તદબીર નિકાલું. ખાવિન્દસે તલાક લેકર ફ્રુરૂતયા સે નિકાહ પડ઼ાલું.

(ફ્રુરૂત્યા કા આના.)

ફ્રુરૂત્યા—એ બી વફાદાર જાની?

વફાદાર—અજી કોન ?

ફ્રુરૂત્યા—મેં હું તુમારા પ્યારા ફ્રુરૂત્યા.

વફાદાર—એ આયા આયા મેરાં પ્યારા ફ્રુરૂત્યા. જાઓં જલદી જાઓં [જાકર લાના] કહો પ્યારે મિજાજ કેસા હે.

ફ્રુરૂત્યા—બતલાયેં કિસ તરહસે ઓકાત કાટતે હેં. સો બેકરારયોં સે દીન રાત કાટતે હેં.

વફાદાર—હમ બી ઇસી તરહ સે ઔકાત કાટતે હે, બ તાબીયોં સે અપને દિન રાત કાટતે હેં. જબ કે કોઇ મુનિસ ઔ ગમ ખ્વાર તન હાઇ નહીં. કિસ લિયે તસવીર તુમને મેરી ખિચવાઇ નહીં.

ફ્રુરૂતયા—બાત કરને કી બી તો ઉસને જુબાન પાઇ નહીં ઇસલિયે તસવીરે જાનાં હમને ખિચવાઇ નહીં.

વફાદાર—દિલકે આઇને મેં ક્યા ઉસને જગહ પાઇ નહીં કિસલિયે તસવીર તુમને મેરી ખિચવાઇ નહીં.

ફ્રુરૂતયા—લે લિયા ગેરોંને બોસા ઔર વો શરમાઇ નહીં ઇસ લિયે તસવીર જાનાં હમને ખિંચવાઇ નહીં. ખેર યેહ તો મહરબાની હે. મગર કહાં તક મહોબ્બત નિકાલા કરેગી. મુઝે ઝુંટ વએદોં સે ટાલા કરેગી.

વફાદાર—નહીં પ્યારે મેરા કોઇ વએદા ઝુંટા નહીં. મગર

અભી તક ઉસ કમબખ્ત સે પીછા મેરા છુટા નહીં.

ફ્ફતયા—આખિર પીછા છુટને કા કોઇ બહાના?

વફાદાર—બહોત કરીબ હેય વોહ જમાના. બસ અબ જાઓ બહોત દેર હો ગઇ કહીં એસા નહો કે મેરા ખાવિંદ આ જાયે ઔર કયામત ઢાયે.

ફ્ફતયા—અજી આનેદો ઉસ ઉલ્લુ કો આજ જાનસે માર ડાલુંગા.

વફાદાર—અજી જાઓ જી જાઓ. જીયાદા શેખીના જીતાઓ, અગર વોહ આ જાયે તો અભી દુમ દબાકર ભાગો.

ફ્ફતયા—અજી જાઓ જી કુછ હમ એસે વેસે હેં. ફઝલે ખુદાસે સાની એ રૂસતમ હેં. અગર ઇસ વક્ત શેર ભી મુકાબલે મેં આજાયે તો કયા મજાલ હે કે મેરે પનજે સે છુટ જાયે.

[અબદુલ કરીમકા બાહરસે પુકારના ફ્ફત્યા કા કાંપના.]

વફાદાર—અજી મીયાં સિપાહી કયોં ડરતે હો બહાદુરી કા નામ ખરાબ કરતે હો ?

ફ્ફતયા—અજી મેં ડરતા તો નહીં હું.

વફાદાર—ફિર કાંપ કયોં રહે હો ?

ફ્ફતયા—મુઝે ઝરા સરદી લગ રહી હે.

અબદુલકરીમ—અરી દરવાઝા ખોલ.

ફ્ફતયા—અરે બેટા ફ્ફીતા અબતો હો ગયા પુરા ફજીતી.

વફાદાર—ઇધર આઓ ? ઇધર આઓ. ગૌન પાટ મેં છિપ જાઓ.

[અબદુલ કરીમ કા આના.]

અબદુલકરીમ—ખુદા હમારી જોરૂ કા હમારે સિર પર સલામત રખે. હમ મિયાં બીવી કી જોડી કો દેખ

કર લોગ જલતે હેં. રશક કરતે હેં. ઔર જબ કોઇ એબ ઇસ નેક કાર મેં નહી પાતે હેં તો ઉસકો બેસવા બદકાર ઠેરાતે હેં, ભલા હમ ઇસ બાત કા યકીન કબ લાતે હેં, હમારી જોરૂ કોઇ એસી વેસી હે. અજી અલ્લાહ અલ્લાહ કરો. યહ તો હઝારોં મેં એક હેં. લાખોં મેં નેંક હે. ખુદા હમારી બીવી કો હમારે સિર પર સલામત રખે.

વફાદાર—કયોં કયા હે પ્યારે દિલદાર ? [તસબીહ ફેરના]

અબદુલકરીમ—યહ કયા કર રહી હે?

વફાદાર—મેં આપકી યાદ કર રહી થી. ફિર મિયાં આજ કલ બેકલ બહોત રહતે હો, કુછ ખેરસ્તો હે ના ?

અબદુલકરીમ—અરી કહાં કી ખેર, ઇસ નવ્વાબ કી નોકરીમેં તો નાક મેં દમ હે.

વફાદાર—આખિર કયા બાત હે?

અબદુલકરીમ—યહ હમારે નવ્વાબ જમીલ હો ગયે હેં બેહર બદુ શાહઝાદી શકીલાકે નામ પર લટ્ટુ. મગર વોહ ઇન કો જાનતી હે નીખટ્ટુ. ઔર યહ ઉસકા દમ ભરતે હેં મિયાં ચપર બટ્ટુ. ઇશક કા ખેલ તો ઉન્હો ને ખેલા. નાહક ગમો અલમ હમને ઝેલા. આજ હમારે નવ્વાબ જમીલ કે મુસાહિબે ખાસ રફીક ઉલદોલા ફરમાંને લગે કે તાએફે ગાના સુન્ના ચાહિયે. ભેંસ કે આગે બીન બજાના ચાહિયે. સો મેં કિસી ગાને વાલે તાએફા કી તલાશ મેં ચલા થા. રાસ્તે મેં તેરી યાદ આ ગઇ તો ઇધર ચલા આયા.

વફાદાર—મેરે મિયાં મેરે દિલમેં ભી તુમ્હારી યાદ થી.

અબદુલકરીમ—મેરી પ્યારી જબ મેંને બાહર સે આવાઝ દીથી તો ઘર મેંયહ ગડબડ ગડબડ કેસી હો રહી થી?

વફાદાર—દેખો મિયા જબ તુમ મુઝકો છોડકર ચલે જાતે હો તો વોહ પ્યારા ફ઼ૂલીતા આતા હૈ.

અબદુલકરીમ—પ્યારા ફ઼ૂલીતા? હાયરે યેહ કેસા ફ઼જીતા ?

ફ઼ૂલીતા—હાય હાય અબ કયોં કર નિકલુંગા જીતા?

અબદુલકરીમ—અરે વોહ હમારે બગેર બુલાયે ઘર મેં આને વાલા કોન?

વફાદાર—વોહ આપસે થોડા હી આયા થા ઉસ કો તો મેંને બલાયા થા.

અબદુલકરીમ—તુને બુલાયા થા ? આખિર બુલાને કા સબબ ?

વફાદાર—કયા કહું મિયાં જબ તુમ બાહર ચલે જાતે હો. તો મુઝે બિલકુલ ચેન નહીં આતા.

અબદુલકરીમ—અરે ચેન નહીં આતા તો પરાયે મર્દ કો ઘરમેં બુલાયા જાતા હે તેરા સત્યાનાશ જાયે.

વફાદાર—ફિર તુમ ઢુંઢ કિસે રહે હો વોહ તો દીવાર કુદ કર ભાગ ગયા.

અબદુલકરીમ—દીવાર કુદ કર ભાગ ગયા તો કયા વો કોઇ જાનવર થા ?

વફાદાર—ઔર કોન થા? વોહ તો અપની પડોસકા સુફેદ બિલ્લાથા.

અબદુલકરીમ—સુફેદ બિલ્લા થા. વલ્લાહ બિલ્લા?

વફાદાર—વલ્લાહ બિલ્લા!

અબદુલકરીમ—અચ્છા વોહ બિલ્લા દો પાઔંકા થા યા ચાર પાઔંકા?

વફાદાર—જાઓ ! જાઓ ! તુમ તો મેરી દિલ્લગી કરતે હો કહીં બિલ્લે ભી દો પાઔં કે હોતે હેં ?

અબદુલકરીમ—દેખો પ્યારી ખાવિંદ કે કહને કા બુરા નહી માનના ચાહિયે.

વફાદાર—ક્યોં ઇસ મેં તુમ્હારા ક્યા બિગડ઼તા હૈ?

અબદુલકરીમ—દેખો પ્યારી! ફરીતા ડેરા ઝાત કા બાર, અગર વોહ હમારે ઘર મેં આયેગા, તો ચુહોં કો મારેગા ઔર ચુહોં કે મરને કી ખબર જો પલેગ કમેટી વાલે પાયેંગે, તો હમારે ઘરકો આગ લગાયેંગે, આર હમ તુમ ફિનાઇલ મેં ન્હીલાયે જાયેંગે, ફિર કીરાંચી કી કવારટીન મેં ભેજે જાયેંગે. અબ કહો યેહ મુસીબત હોગી કે નહીં?

વફાદાર—અગર એસા હે તો મેં ઉસકો કભી ના બુલાઉંગી.

અબદુલકરીમ—તો બસ છુટી હો ગઇ.

વફાદાર—મેરે મિયાં ઝરા તુમ બેઠો મેં શરબત લાતી હું.

(જાના)

અબદુલકરીમ—(જુતા દેખ કર) હત તેરી એસી કી તેસી! ખુદા હમારી જુરૂ કો હમારે સર પર સલામત રખે. હાં દો પાઊ કા બિલ્લા ઘુસા હૈં વફાદાર, વફાદાર યેહ ક્યા હે?

વફાદાર—ક્યા હૈ?

અબદુલકરીમ—યહી તો મેં પુંછ રહા હું કે યહ ક્યા હૈ.

(જુતી દિખા કર)

વફાદાર—ઉં હું મુઝે યેહ પસંદ નહીં, મુઝે તો વિલાયતી બુટ લા દો.

અબદુલકરીમ—અરી વિલાયતી બુટ કી બચ્ચી! વોહ ફિર પહનના, પહેલે યેહ તો બતા કે યેહ ક્યા હે?

વફાદાર—નહીં! નહીં! મેં એસી જુતી કભી નહીં પ્હેનુંગી.

અબદુલકરીમ—એસા જુતા કભી નહીં પહનોગી તો ફિર ક્યા પહનોગી.

વફાદાર—મુઝે તો વારનિશ કા બુટ લા દો.

અબદુલકરીમ—અચ્છા વારનિશ કા બુટ તો ફિર પહનના, પહેલે યેહ તો બતા કે યેહ જુતા કેસા?

વફાદાર—તુમ એસે ખફા હોતે હો તો જાઓ નહીં બતાતી.

અબદુલકરીમ—અગર તું નહીં બતાતી તો મેં ખુદ ઢુંઢ નિકાલતા હું.

વફાદાર—મેરે મિયાં તુમ કેસે ભોલે ભાલે નાદાન હો. જો ઇતની બાત પર બદ ગુમાન હો. યેહ જુતા તો મેરે પ્યારે ફરીતેકા હે.

અબદુલકરીમ—ક્યા બિલ્લા જુતા ભી પહનતા હે?

વફાદાર—મેરે મિયાં તુમતો જરા ભી નહી સમઝતે.

અબદુલકરીમ—અચ્છા તમહી સમઝાઓ?

વફાદાર—વોહ આજ મેરે પાસ આયા થા, તો યેહ જુતા પડોસન કે મકાનસે ઉઠા લાયા થા. તુમ્હારે આને કી આવાઝ સુનકર ઘબરાહટમેં જુતા છોડ કર ભાગ ગયા.

અબદુલકરીમ—હાં હાં હોગાં! હોગા! ભાગા હોગા! બિલ્લાતો હમેશા ભાગતા હી હે.

વફાદાર—બી ચમેલી કી માં!! જોતા પડોસન કે લડકે કો દે દે.

[જોતા ફેંક દેતી હે.]

અબદુલકરીમ—દેખ પ્યારી મ્હોલ્લે વાલોંને મુઝે બના રખા હે બદગુમાન, ઔર વોહ રોઝ ભરતે હેં મેરે કાન કે તુમ્હારી બીવી બદકાર હે બે ગુમાન.

વફાદાર—અચ્છા તો ફિર મહોલ્લે વાલોં કો તુમ કયા જવાબ દેતે હો !

અબ્દુલકરીમ—બસ યહી કે તુમ જેસી પાક દામન ઓરત દુન્યા ભરમેં નહીં. કયોં હૈ કિસી કી એસી ! ખુદા હમારી જોરૂ કો હમારે સિર પર સલામત રખે.

વફાદાર—મેરે મિયાં ! ! તુમને કુછ ઓર ભી સુના હૈ !

અબદુલકરીમ—કયા ?

વફાદાર—વોહ અપની દીવાર કે પીછે ઘસીટા કી બીવી રહતી હૈ ના ?

અબદુલકરીમ—હાં હાં વોહ ઘસીટા કી બીવી કી અમ્માં કી ફુફી કી ખાલાકી સાસ.

વફાદાર—ઉસકા હો જાયે સત્યાનાશ. ઉસને અપને ખાવિંદ સે છુપા કર એક યાર કો ઘરમેં બુલાયા.

અબદુલકરીમ—યારકો ઘરમેં બુલાયા ! તો ઉસકા ખાવિંદ કેસા ઉલ્લુ કા પડા હોગા જો ઉસકે યારકો ના પકડા.

વફાદાર—વોહ તો સચ મુચ ગધા હેય ગધા.

અબદુલકરીમ—હાં હોગા ગધા હી હોગા. અચ્છા ફિર કયા હુઆ ?

વફાદાર—ઉસ કે દોસ્તોં ને ઉસકો બહોત કુછ સમઝાયા મગર વોહ એક નહીં માનતા હેય, અપની બીવી કો નેક હી જાન્તા હેય.

અબદુલકરીમ—કોઇ બડા નામર્દ હોગા ?

વફાદાર—વોહ અપને પ્યારે સે મહોબ્બત કી બાતેં કર રહી થી કે ઇતને મેં મુઆ ઉસકા ખાવિંદ આ ગયા.

અબદુલકરીમ—બહોત ખુબ ! તબતો ઉસને ઉસ ઓરત ઓર મર્દ કો ખુબ મારા હોગા ?

વફાદાર—નહીં ! નહીં ! ઉસ ઔરતને બડી ચાલાકી કી.

અબદુલ કરીમ—બડી ચાલાકી કી ! કયા ચાલાકી કી?

વફાદાર—ઉસને અપને ખાવિંદકે મુંહપર ચોં ઝાંપ દેકર યારસે કહા કે નીકલ જા મેંને ઉસકે મુંહપર ઝાંપ ડાલદી હે.

અબદુલ કરીમ—ઉસ બેહમકને અપને મુંહ પર ઝાંપ ડલવાલી ઔર ચુપકા બેઠે રહા કોઇ બડા હી ઉલ્લુ કા પટ્ઠા હોગા. અગર મેં હોતા તો ઉસ ઔરતકી નાક ઔર ચોટી કાટ લેતા ઔર ઉસકે યાર કો ભી ગોલી લગા દેતા.

વફાદાર—અરે વોહ ઔરત એસી ચાલાક હે કે મુએ મરદવે કો નંગનીકા નાચ નચાતી હે.

અબદુલ કરીમ—અગર મેં હોતા તો ઉસ આરતકો નંગનીકા નાચ નચાતા.

વફાદાર—મેરે મિયાં તુમ જેસે સબ થોડાહી હોતે હેં. યહ મેરે નસીબ હેં કે તુમ્હારે જેસે મર્દસે પાલા પડા હે.

અબદુલ કરીમ—દેખો પ્યારી તુમ કહીં એસી ચાલ ના ચલના.

વફાદાર—નોજ મિયા ખુદા ના કરે. દેખો મિયાં. જબસે મેંને યેહ બાત સુની હે તબસે મેરા બદન થરરાતા હે ઓર છાતી ધાડ ધાડ હોતી હે.

અબદુલ કરીમ—હાં હોતી હે. હોતી હે. જા પ્યારી મેરે વાસ્તે થોડા પાની તો લા (લેકર આના) કયોં પ્યારી લાઇ ?

વફાદાર—હાં મીયાં મેં પાની લાઇ.

અબદુલ કરીમ—ચલો ખુબ યાદ હુઆ અબતો મેં જા-
ઉંગા.

વફાદાર—દેખો મિયાં જબ તુમ મુઝે છોડ કર ચલે જા-
તે હો તો ખુદા જાને ઉસ વક્ત ક્યા જીમેં આતાહૈ.

અબદુલ કરીમ—અરે ફિર ઘબરાને કા ક્યા સબબ હેયૈ?

વફાદાર—દેખો મિયાં તુમ્હારે સિવાયે મેરા દુન્યા મેં કોન
હે, બાપ હો સો તુમ, ભાઇ હો સો તુમ, બેટે હો
સો તમ ઔર ફિર ખાવિંદ હો સો તુમ.

અબદુલ કરીમ—હાં પ્યારી તેરે સિવાંયે મેરા ભી દુન્યા
મેં કોન હૈ. મા હે સો તુ. બેહન હે સો તુ ઔર
ફિર ઔરત હે સો તુ. મેરા કોઇ ઔર વાલી વારસ
હે. દેખો આજ મેં બાઝાર જાઉંગા તો તુમહારે વા-
સ્તે એક ચીના મુરગ લાઉંગા.

વફાદાર—મુએ મુરગે કો ક્યા મેં આગ લગાઉંગી?

અબદુલકરીમ—તો અચ્છા કાકા હબ્વા લાલ લાલ. કાકા
હબ્વા?

વફાદાર—વોહ ભી નહીં.

અબદુલકરીમ—ક્યોં વોહ ક્યોં નહીં.

વફાદાર—વોહ તો મુઝે મહોબ્બતકી આંખસે ઘુરેગા.

અબદુલકરીમ—હાં હાં કાકા હબ્વા તુઝે મહોબ્બતકી આં-
ખસે ઘુરેગા. અચ્છા તો ફિર ક્યા લાઉં?

વફાદાર—મેરે મિયાં તુમ મુઝકો એક બકરી લાદો.

અબદુલકરીમ—હાં બકરી લો. એક પાંચ દસ.

વફાદાર—નહીં. એક હાં બસ.

ગાના—ત્હારી જાઓં રે સાંવરયા તોપે વારનારે,
તન મન ધન સબ તોપે વારૂં, ઘર દર જર સબ

તોપે નીસારૂ. કબતક કાતિલ બનકર ખંજર મારં નારે. (વારી જાઓરે] (જાના મિયાંકા).

વઝીહાર—આજ તો યેહ ફરેબકા જાલ ચલ ગયા. જો પ્યારા અહી સલામત નિકલ ગયા. અગર કિસી રોઝ યેહ ભાંડા ફુટા તો ઉસી રોઝ મેરા ભી દમ છુટા. ઇસલિયે યેહ તદબીર ખુબ હેય, કે અપને શેહર મેં જો ફિલ હાલ જોગી હૈં સાહિબે કમાલ ઔર જિસપર વારિદ હૈં યહાં ઉનસે કરૂં મેં અપને મતલબકા સવાલ. અગર ઉન્હોં ને નકશા દિયા તો વારા ન્યારા હૈ ઇસ બલાસે સાફ છુટકારાહૈ. (જાના)

બાબ પહિલા.

પરદા આંઠવા. મહલ નવ્વાબ જમીલ

[રફીકુદ્દોલાકા આના.]

રફીકુદ્દોલા—કયો અબદુલકરીમ ! વોહ ગાને વાલા તાયફા કહાં હૈ?

અબદુલકરીમ—જી હાં મયે તબલા સારંગી કે હાઝિર દરબાર હૈ. ફકત હુકમકા ઇન્તઝાર હૈ.

રફીકુદ્દોલા—ફિર કયા દેર હૈ. હમ હુકમ દેતે હૈં. કે ગાના શરૂ હો. (તાએફાકા આના)

સાઝવાલા—સલામ! સલામ! સલામ !

અબદુલકરીમ—અરે અરે કહાં ચલા. કહાં ચલા ? દેખો મિયાં હાપી અપના બે સુરા રવના મીલાકર ગાના

સુનાના, ઔર ઇસ છોટી ખાનમ કે નખરે દિખાના, અગર ય્હાં તુમ્હારા ગાના પાસ હો જાયેગા તો ફિર તુમહારા સત્યાનાશ હો જાયેગા.

તવાયફ—અરે તુ ગાને બજાને કે બારીક કામકો કયા જાને?

અબદુલકરીમ—દેખો બી ફુલ ઝડી! અગર કોઇ બડા સા રાગ શુરૂ કર દું તો ઇસ મિયાં મુરદારખશકા સત્યાનાશ કરદું ઔર તબલચી કો બિલકુલ ખનનાસ બનાદું.

સારંગીવાલા—અબે ઘરમેં બુલાકર યેહ ખાના જંગી?

અબદુલકરીમ—અરે ચુપ નહીં તો તોડ ડાલુંગા તેરી સારંગી.

તબલચી—મિયાં અબદુલકરીમ? હમ તુમહારે ઇલ્મ કો માન ગયે.

અબદુલકરીમ—ફિર કયોં હમ જેસે ઉસ્તાદઝાદોંસે દલીલ કરતા હે. બચ્ચા અગર ઝીયાદા ગડબડ કરેગા તો હતકડી ડલવા દુંગા.

તવાયફ—હૈ! તુઝે ખાકમેં મિગાઉં? મુઆ તીન રૂપયેકા નફર, ઉસ્તાદ મહેમુદખાંનજી કો હતકડી ડલવાતા હે. ઉસ્તાદજી કયા દેખતે હો? ઢોલક માર કર મુએકા મુંહ ફોડ ડાલો.

સારંગીવાલા—કયોંબે નહીં માન્તા.

અબદુલકરીમ—અબે ભેંસે ચુપ રહ, અગર ઝિયાદા બોલેગા તો ચટાઇમેં લપેટકર દર્યામેં બહા દુંગા. ઢુલક સારંગીમેં આગ લગા દુંગા.

નવ્વાબ—અરે મિયાં અબદુલકરીમ?

અબદુલકરીમ—હાજીર હે નોકર કદીમ,

(નવાબકા દીવાનોંકી શકલમેં કોચપર લેટજાના).

નવ્વાબ—અબદુલકરીમ અજ઼તરાબ દીલશાક હે ગાના સુનનેકા મુશતાક હે. (ગાના શુરૂ હોના)

ગાના તવાયફકા—હમેં દમદેકર સૌતન ઘર જાના

સૌતન ઘર જાના બૈરન ઘર જાના.

છુરી કીસ લુત્ફસે ફેરી ગલેપર અપને બિસમિલકે

જો હોતા બસ મેરા તો ચુમલેતી હાથ કાતિલ કે

ઉલફતકા મજ઼ા જબ કોઇ મર જાએ તો જાએ

યહ દરદ સિર એસા હે કે સિર જાએ તો જાએ

તેરી ગલી કે સો સો ફેરે, તુમકુ ના રૂઠો ચાહે રૂઠે જ઼માના.

અબદુલકરીમ—હજુર! ઇસ સરાપાનુર કા ગાના કયાહી નગમે સંજીકી હુક હે હા પપીહે કી કુક હે.

નવ્વાબ—કયા હંસે કોઇ કયારો સેક. દિલ ઠીકાને હો તો સબ કુછ હો સકે.

અરે કોઇ ગાના નાચકે સાથ શરૂ હો.

ગાના—ઘટ છાડો સાંવર્યા ભરૂં ગગરી. ગઇથી બજ઼ર્યા મેંય લે આઇ હરદી, મોરે બારે સંવરયામે છાઇ જ઼રદી. ગઇથીમેં પન્યાં બિસારી ડગરી, મુએ ચાતર તુરકવાને ફોડી ગગરી.

નવ્વાબ—બસ! બસ! અબ દિમાગ઼ પ્રેશાન હો ગયા. વેહશતકા મેરે આર ભી સામાન હો ગયા.

અબદુલકરીમ—અરે જાઓ તુમ્હારા સત્યાનાશ જાયે કેસા બેસુરા ગાના સુનાયા જો સરકાર કા દિમાગ઼ પ્રેશાન બનાયા.

મીરાસી—અરે ફિર પેસે વેસે તો દીલવાઓ.

અબદુલકરીમ—અરે પેસે વેસે કહાં નિકલો યહાંસે ?

[નીકાલ દેતા હૈ].

મીરાસી—વહ તો હમ પહિલેહી જાન્તે થે કે યહાં પેસે દેને મેં ગડબડ હોગી. (ચલે જાતે હૈં).

નવ્વાબ—ખુશીકી બજ્મ દિલ લજ્જત આશના ન હુઆ. તરાના ઔર ભી ગમકા મેરે ફીસાના હુઆ.

અબદુલકરીમ—હજુર ! હજુરા યહ કયા દસ્તુર ! મજ-રૂ ઇશક કા હેય ફીતુર?

નવ્વાબ—બસ ! નસીહત કયા જરૂર?

સફદર—અફસોસ કયા હાલ હૈ!

નવ્વાબ—અચ્છા હાલ હૈ !

રફીક—અફસોસ કયા હો ગયા?

નવ્વાબ—સૌદા હો ગયા !

સફદર—ખુદા ન કરે.

નવ્વાબ—ખુદા ઐસા હી કરે.

સફદર—આપ હૈં આકિલો દાના.

નવ્વાબ—નહીં વહશી ઔ દીવાના.

રફીક—હજુર અન્જામ ?

નવ્વાબ—મૌતકા પેગામ.

રફીક—કર દિયા આપકી તકરીરને હૈરાન મુઝે. કુછ જીનુંન કે નજર આને લગે આસાર મુઝે.

નવ્વાબ—મૈં વહ દીવાના હું કે મજનુંન ભી હમેશા ખત મેં કિબ્લે ઓકઆબા લિખા કરતા હૈ અહકાબ મુઝે.

અબદુલકરીમ—સબર!

નવ્વાબ—સબર ખો ગયા.

અબદુલકરીમ—ઇસ્તકબાલ

નવ્વાબ—રૂખસત હો ગયા.

અબદુલકરીમ—દિલ કયોં બે આસ હે.

નવ્વાબ—જિસકા માલ ઉસકે પાસ હે.

અબદુલકરીમ—ઇસ બેખુદીકા નતીજા જનાબ કયા હોંગા?

નવ્વાબ—યહી હેય ગમ તો યહ હુસનો શબાબ કા હોગા ?

અબદુલકરીમ—યહે કેસી સર ગરદાની હેય અભી અહેદે જવાની હય ?

નવ્વાબ—યહ સબ કીસ્સા કહાંની હેય, જવાની સબકી ફાની હેય?

રફીક—અબદુલકરીમ?

અબદુલકરીમ—જી હજુર.

રફીક—અફસોસ!

અબદુલકરીમ—સદ હજાર અફસોસ!

રફીક—હાયે કયા હોહે?

અબદુલકરીમ—કુછ ન કહો.

રફીક—ઘર બરબાદ હો ગયા?

અબદુલકરીમ—હજુર સત્યાનાશ હો ગયા?

રફીક—ફિકર કુછ ઇસકા કરને દો ?

અબદુલકરીમ—જાને દો બસ મરને દો.

રફીક—ચુપ બેહુદે કયા બકતા હે ?

અબદુલકરીમ—ઔર જનાબ કયા હોતા હે. જો તુઝમે ઉલ્ફત બોતાહે ઉસકા યહી હાલ હોતા હે.

રફીક—કોઇ ઇલાજ બતલાઓ?

અબદુલકરીમ—ઠંડે પાનીસે નહીલાઓ.

રફીક—ઇસસે કયા હોગા?

અબદુલકરીમ—મર્જ કે સાથ મરીજભી દફ્ના હોગા.

રફીક—ચુપ બેહુદા કયા બકતા હે ? ઇધર આ. દેખ ! અપને શહરમેં એક જફ્ર નામી હકીમ હાજીક કી સ્વારી આઇ હે. સો તુમ ઔર અબદુલરહીમ ઉસકી તાલાશમેં જાઓ, અગર ઢુંઢ લાઓગે તો બહોત ઇનામ પાઓગે.

અબદુલકરીમ—નામ કયા બતાયા સર્કાર?

રફીક—જફ્ર ?

અબદુલકરીમ—વાહરી શકીલા તેરા મકર સારે ઘરકો કિયા ઘનચક્કર. જીસકો દેખો અપની ધુન ગાતા હે સારા ઘર પાગલ નજર આતા હે.

ગાના—સબ ઘર પાગલ સબઘર પાગલ સબઘર દીવાના. અન્દર પાગલ બાહર પાગલ ચકકરમેં આના. નોકર પાગલ ચાકર પાગલ કિસકા ગમ ખાના. સબમેં અબદુલકરીમ દાના. યાખુદા કયા હુઆ ગજબ—જો પાગલ હે સબકે સબ. કયા કરના મેરે મઔલા—હૈં પાગલ આલા ઔલા. હે ખુન હમારા ઔલા. છુટા પીના ખાના. આગ લગાઓ તુમ દર દર ફિરનાહો મહેરૂમ સબમેં અબદુલકરીમ દાના.

ડરોપસીન.

———+o+———

બાબ દુસરા.

—(૦)—

પરદા પહેલા. જંગલ.

(દિલઆરાકા આના.)

ગાના દિલઆરાકા—ધુમ સારે જગસેં રે ડારે તનતન કર. હીમ્મતવાલી સુન્દર નારી નર બન બન કર. ડર કર થરથર હુરહર શેર નર કરે જબ. ખંન્જર કર ચલે સન સન કરે છે મુઝે જાને કયા, સુરતકો પહેછાને કયા કયા પ્યારીસે પ્યારા મીલે દર્શન કર કર હમ દમ હો વીહમ ટલે ગંમ રહે અદમ કર ધન ધન અરપન કર.

દિલઆરા—કોન મુજકો કહ સકતા હે કે ઇસ લિબાસમેં એક કમસિન નોજવાન આરત હું. મેરી રફતાર ગુફતાર કુદરતી અન્દાજે હમસાજ હો નહીં સકતા. અગર કોઇ મુજકો દેખ પાયે સાફ મેરે ભાઇકા ધોકા ખાયે, કયોં કે ખુદાને મેરી ઔર મેરે ભાઇકી સુરત એકસાં બનાઇ હે. ઔર કીસમતસે ઉસી કિસ્મકી પોશાક મેરે હાથ આઇ હે. ખેર યહ તો હો રહેગા. મગર ઉસ સર્વ ગુલશનકી રસાઇ તક રસાઇ દુશવાર હે. ખેર ખુદા મદદગાર હે તો બેડા પાર હે. આહા! ઇસ ઇશકને એક આર ફિતરત સીખાઇ હે. કે મેંને ઇસ શહરમેં એક હકીમ કે આનેકી ખબર ઉડાઇ હે. જો લોગ ઉસકી તાલાશમેં આયેંગે વોહ ઇસી રાસ્તેસે જાયેંગે ઉસ વક્ત જો બન

પડે.આ હમભી અપની ચાલાકી દિખલાયેંગે.

(અબ્દુલકરીમ વ અબ્દુલરહીમકા આના),

અબ્દુલરહીમ—ઇધરસે ચલો ભાઇ ઇધરસે.

દિલઆરા—લો વહી સામનેસે આતે હે.

અબ્દુલકરીમ—લો ભાઇ જિસ સેહરાકા હમકો પતા દિયા થા વહ યહી સેહરા હે. યહાં કોઇ મિલે તો દર્યાફ્ત કર લો.

રહીમ—તો ફિર ઇનસે દર્યાફ્ત કર લો.

અબ્દુલ કરીમ—હજ઼રત સલામ ઉલેકુમ.

દિલઆરા—વાલેકુમ સલામ.

અબ્દુલકરીમ—હજ઼રત આપકા નામ ?

દિલઆરા—મેરે નામસે તુમકો કામ?

અબ્દુલકરીમ—બતા દીજીયે મહેરબાન.

અબ્દુલરહીમ—હમારે ફ્રાયેદેકા હે સામાન ?

દિલઆરા—ન મેં મહન્ત હું. ન મેં સંત હું. નતો નામ હે. ના નિશાન હે. ન મસકન હે ન મકાન હે.

અબ્દુલકરીમ—અચ્છા જનાબ અગર આપ શાઇર હેં તો હમ ભી શાઇરી મેં હાલ દર્યાફ્ત કરતે હેં. યા બંદ તજ઼જમ્મુલ હો કયા રખતે તવ્વસુલ હો? કિસ શાખ઼ કે ગુલ હો કિસ બાગ઼કી બુલ્બુલ હો ? બોલ ના, બોલો બોલો.

દિલઆરા—ન બુલ્બુલ સા નાલા. ન ગુલ સા પ્રેશાન. ના કમ઼રી કી કુકુ ન શમશાદ હું મેં. ન મેહવે તરબ હું ના પાબન્દે ઉલ્ફ્રત. ન ક઼ાતિલ ન સય્યાદ ન જલ્લાદ હું મેં.

અબદુલકરીમ—ન હાથી ન ઘોડા ન બેલ ઓર ગાડી
ન ખેતી ન બાડી અજબ તરહકા ઇનસાન હુ હે

દિલઆરા—ઇન્સાન હોકર કભી નાહાનસે ઝિક ઝિક ક-
રતા હે. પાગલ હેવા વહશી નાહાનસે બકબક
કરતા હે.

અબદુલ કરીમ—અરે કમબખ્તને કેસા બડા સવાલ ની-
કાલા હે.

અબદુલરહીમ—અરે કહદે મિન્ટ ખટ બડ જીયાલા હે.

અબદુલ કરીમ—અરે યાર મેરી તો શાઇરી કા ખાતમા
હો ગયા અબ તુ કુછ કહ દે.

અબદુલરહીમ—અરે બકે જા બકે જા તુમ ખુબ
કહ રહે હો.

અબદુલકરીમ—અચ્છા યાર! શાઇરી કો એક તરફ રખ
દીજીયે ઓર ખુલાસા તોરપર નામ બતા દીજીએ.

દિલઆરા—નામ છુપા મેરા મનમેં હેંય. નામ પેરાહન
મેં હય. કમીજ કે બટને ખોલનેમેં મુઝે તકલીફ
હોગી. વરના સાફ સાફ બતા દેતા. પતા દેતા.

અબદુલકરીમ—આખિર જનાબ નામ છુપાને સે ફાયેદા?

દિલઆરા—પરદેશમેં યહ રાજ બતાનેસે ફાયેદા?

અબદુલકરીમ—વાહ ભાઇ બડે સોદાઇ, કયા તેરી કમબ-
ખતી આઇ, જો ઇસસે જુબાંન મીલાઇ.

અબદુલકરીમ—ચલો ભાઇ ચલો.

દિલઆરા—જરા ઠેર જાઓ! જિસકી તુમકો તાલાશ હે
વહ હમારે પાસ હે બસ અબતો રાજ ફાશ હે.

અબદુલકરીમ—અચ્છા કિસકી હમકો તાલાશ હે?

દિલઆરા—હકીમ કી જો હેય બુકરાતે જમાના!

અબદુલકરીમ—તો ફિર આપકો માલુમ હે કુછ ઉસકા ઠીકાના ?

દિલઆરા—ઠીકાના કેસા. મેં ઉસકો જાન્તા હું અચ્છી તરહસે પેહેછાન્તા હું.

અબદુલકરીમ—તો ફિર બતા દીજીયે. સાફ સાફ પતા દીજીયે.

દિલઆરા—કયા ગરજ જો બતા દીજીયે. (શએર)

ઇશકે બુતાંનમે ચાક ગિરેબાંન હબી કભી.

હિન્દુ બને કભી તો મુસલમાંન કભી કભી.

અબદુલકરીમ—જનાબ એક શએર આપ ભુલ ગયે.

શએર—આયા કરો ઇધરભી મેરી જાંન કભી કભી

અબદુલરહીમ—ખુદ હેં યેહ બીમાર તો ભાઇ ઇન્હેં જાને દો—ઠોકરેં બસ ઇન્હેં જંગલમેં યહાં ખાને દો.

અબદુલકરીમ—નહીં ભાઇ ઇસકો અપને નવ્વાબ સે મિલ્વાને દો. ખુબ ગુજરેગી જો મિલ બેઠેંગે દીવાને દો.

દિલઆરા—કયા ઉસકો ભી મેરા સા આજાર હે?

અબદુલકરીમ—વહ ભી ઇશકો મહોબ્બતમેં ગીરીફતાર હે.

દિલઆરા—હમારા ઔર ઉસકા મિલના સઝાવાર હે.

અબદુલકરીમ—આઇસ ફિતુર હજરત જરૂર કયા આપ હે.

દિલઆરા—નામસે મેરે અભી તક બે ખબર કયા આપહેં.

અબદુલકરીમ—તોચલિયે ચલિયે દેર કયા હેય[અબદુલરહીમસે] યાર યહ ચલતા કેસે હે? યેહ જનાના હે યા મર્દાના?

(સબકા જાના.)

———:o:———

બાબ દુસરા.

—(૦)—

પરદા દુસરા, મહલ નવ્વાબ.

નવ્વાબ—મિલેંગે આશિક ઔ માશુક કબતક યા ખુદા દોનોં.
રહેંગે તાલિબ આ મતલુબ કિસ દીન તક જુદા દોનોં.

(અબદુલકરીમ અબદુલરહીમ ઔર દિલઆરાકા આના.)

અબદુલકરીમ—દેખો મિયાં યહ સામને દીવાનખાના હે ઔર વહ લાલ કોટ વાલા દીવાના હે ઔર અબ બન્દા યહાંસે રવાના હે.

જફ્ફર—અરે ભડ ભડ કયોં કરતા હે? ઠેરો ઠેર!

અબદુલકરીમ—દેખો આપકો તો અપની હકીમી પર નાજ હે ઔર હમારે જનાબ કો શરૂ ઇશકકા આગાજ હે યહાં તો વો મસલ હે પત્તા ખટકા ઔર બન્દા સટકા.

નવ્વાબ—હાએ ?

જફ્ફર—અરે ફિર કયો ઘબરાતા હે? ચલ ચલ આગે ચલ જીયાદા ના મચલ?

અબદુલકરીમ—દેખે મિયાં મસ્ટા—અગર અબકી બાર સરકારને દમ ઘસટા તો બન્દેકા તો પલટ જાયેગ ફ્ટટા.

નવ્વાબ—યા ગફ્ફુર ઉલરહીમ!

અબદુલકરીમ—આગ બેટા અબદુલકરીમ.

નવ્વાબ—હેં યહ કોન બોલા જવાબ નદારદ.

અબદુલકરીમ—જવાબ કયા નદારદ યહાં તો જાન ભી નદારદ હે.

નવ્વાબ—સુનતા નહીં હે પુર કુસુર ?

અબદુલકરીમ—આયા આયા હજુર !

નવ્વાબ—સામને આ ઓ ના હિન્જાર !

અબદુલકરીમ—આયા આયા સરકાર, ચલે મલીકઉલ મૌત કે દર્બાર.

નવ્વાબ—હેંય! તું કોન? અબદુલકરીમ ?

અબદુલકરીમ—જી હાં એક અબદુલકરીમ, દુસરા ઉલ્લું કા પટઠા હકીમ. જો મુઝકો અકેલા છોડ કર ભાગ ગયા.

નવ્વાબ—હેંય તું રોતા હે ?

અબદુલકરીમ—જી હાં રોતા હું !

નવ્વાબ—અરે તું કુછ ઉદાસ નજર આતા હે ?

અબદુલકરીમ—જી હાં ઉદાસ હું બિલકુલ બદહવાસ હું.

નવ્વાબ—કયા તુઝકો મેરે હાલ પર કુછ રેહમ આતા હે?

અબદુલકરીમ—જી હાં આતા હેય. [સાઇડમે] રેહમ કીસ મરદુદ કો આતા હે બન્દા તો યહાં ઢુંગ ફેલાતા હે.

નવ્વાબ—અબદુલ કરીમ જરા મેરે પાસ તો આના.

અબદુલકરીમ—યા ખુદા કહીં યહે કાટેગા તો નહીં દીવાના ?

નવ્વાબ—હાય શકીલા ! હાય શકીલા ?

અબદુલકરીમ—અરે ચુલ્હે મેં ગઇ તુમ્હારી શકીલા, યહાં મારે ડર કે હો ગયા પાએજામા ઢીલા.

નવ્વાબ—પિયારી તેરી ઇસ બેવફાઇ ને મુઝે ઇસ અ.જાબ મેં ડાલા.

અબદુલકરીમ—હજુર વહ બડી મગરૂર હે શેતાન કી ખાલા.

નવ્વાબ—હેં ! ઓ બેઇમાન યે કયા કલામ ઝુબાનસે નિકાલા, "શેતાન કી ખાલા" વો તો હુરકી મિસલ હે.

અબદુલકરીમ—બેશક વો હુરો પરી સે હે આલા, વો જીન્નત કી હુર યા કાફ કી પરી હે બેશક કુછ અપના હી કસુર હે.

નવાબ—તું સરાસર પુર કસુર હેય. ચલ નિકલ ! કભી મેરે સામને ન આના ખબરદાર !

[આના દીલ આરાકા, અબદુલકરીમકા જાના.]

અબદુલકરીમ—આહા ! આજ તો ખુદાને બચાયા. ખુદા હમારી જુરૂકો હમારે સર પર સલામત રખે (જાના)

દિલઆરા—આહા દિલ ચાહતા હે, કે ઉસકો ગલે સે લગાલું, હસરતેં દિલસે નિકાલું, મગર દિલ ગુદ ગુદાતા હે, સામને જાતે હુએ બદન થર થરાતા હે. દિલ ચાહતા હે, કે સરકો કદમોંપર રખ દું દિલ કી બાતેં કહ ડાલું. મગર ઔરત ફિર ઔરત હે. ફિતરત ફિર ફિતરત હે. એ હિમ્મતે મરદાના થોડી દેર કે લિયે મેરે કરીબ આના.

હજુર ! સરકાર ! ખુદાવંદ !

નવાબ—કૌન બશર નીડર ?

દિલઆરા—હજુર એક દાદગર ખસ્તા જીગર.

નવાબ—ખસ્તા જીગર ! મગર નામ ?

દિલઆરા—બે નામ બે નીશાંન આવારા ખાનીમાંન.

નવાબ—કિસને બતલાયા હમારી અન્જુમનકા રાસ્તા ?

દિલઆરા—કૌન બતલાતા હે બુલબુલ કો ચમનકા રાસ્તા?

નવાબ—આરજુ કયા તેરી?

દિલઆરા—દીલમેંય પીન્હાંન એક શકલે આરજુ રખતા હું મેંય.

નવાબ—કિસ કિસ્મ કા હુજ્જતી ઇન્સાન હે ? મેં કયા જાનું ભલા તુ કૌન હે બલા.

દિલઆરા—ભલા નહીં. હું મેં અસીરે બલા. રંજો આફત મેં મુબ્તીલા.

જમીલ—(શએર.)બાતોં ને તેરી મુઝકો પ્રેશાન કર દિયા.
હેરાન કો તુને ઔર ભી હૈરાન કર દિયા.

દિલઆરા—હજુર એક અર્માન?

જમીલ—જા ભાઇજા મેરા સિર ન ફિરા?

દિલઆરા—(શએર)અફસોસ બેદાદી જીગર ફિગાર હો ગયા.
જીનેસે અબતો બીલકુલ બેઝાર હો ગયા.

જમીલ—જીને સે બેઝાર હે તો મરજા.

દિલઆરા—એક ઉમીદ ને જીન્દા રખા હે?

જમીલ—તો દુન્યા કી ઉમ્મીદોં મેં કયા રખા હે.

દિલઆરા—મેરી ઉમ્મીદ ભી વહ ઉમ્મીદ હે જિસ મેં મેરી જિન્દગી કા ભેદ હે.

જમીલ—તુ જાએગા ! યા સર કુડાએગા?

દિલઆરા—અફસોસ ! કોઇ મેરી કહાની નહીં સુન્તા અલ્લાહ.
કોઇ મેરે હાલ પર રેહમ નહીં ખાતા અલ્લાહ.

જમીલ—એ જવાન જો અર્માન હો બેયાન કર?

દિલઆરા—સુનતા હું કે હજુર કે દુશમનોં કો કુછ આઝાર હે સો ઉસકી દવાઇ ભી મેરે પાસ તય્યાર હે.

જમીલ—એ નાદાન ! જબ તુને મેરે મર્ઝ કો ન પહિછાના તો ઉસકી દવા ખાક કરેગા, મેરા હમદર્દ બન કર કયા કરેગા?

દિલઆરા—આઝાર કી શનાખ્ત તો રખતા હું મગર ઝબાન પર લાતે ડરતા હું.

જમીલ—નહીં નહીં ડર કયા હે? બય્યાન કર કયા હે?

દિલઆરા—ખુદ બખુદ આપ જો બીમાર નઝર આતે હેં

યેહ તો કુછ ઇશક કે આ સાર નજર આતે હેં.

જમીલ—આહા! યહી હાલ હે. યહી હાલ હે. એ નોજવાન! શીરીન ગુફતારો નો નીહાલ! તેરી બાતોં ને મેરા દીલ લુભા લિયા, રફતે રફતે તુને અપના સીક્કા બીઠા લિયા. અબ તુ યહાં આરામ કર મેં અન્દર જાતા હું.

દિલઆરા—મગર હજુર?

જમીલ—કયોં પ્યારે જરૂર કુછ ઔર કહા ચાહાતા હે?

દિલઆરા—હજુર એક અર્જ.

નવ્વાબ—એ જરૂર મેં ખુશ હું તુઝ સે કહ તુઝે કયા ચાહિયે?

દિલઆરા—મેં બીરહમન હું મુઝે મન્દીર કી પુજા ચાહિયે.

નવ્વાબ—તુઝે અગર યેહ મન્દીર પસન્દ આયા તો તુઝમેં પાપ હેં.

દિલઆરા—પાપ હેંય સબ પાક મેરે દેવતા જબ આપ હેં બ.

નવ્વાબ—હર તરહ તકરીર મેં કાયલ હુઆ મેં તેરે સાથ.

દિલઆરા—જબ તો મેરે દેવતા હો ચુમનેદો અપને હાથ.

જમીલ—દસ્ત બોસી કરલે ગર તુઝકો જરૂરત હે યહી.

દિલઆરા—મેં પ્રિસ્તાર આપ કા મેરી ઇબાદત હે યહી.

નવ્વાબ—લે ખુશી સે તુ હાથ અપને હાથમેં

દિલઆરા—યા ખુદા હરદમ રહે યેહ હાથ અપને હાથમેં.

બાબ દુસરા.

પરદા તીસરા ઝોંપડી જોગીયોંકા આના.

———)o(———

જોગી—મેંને સુના હે કે ઇસ શેહર કી બેવકુફ ઔરતેં જોગી જતન તિયાગી બેરાગી સે સ્વાલ કરતી હેં, સો ઇસ લિયે મેંને ભી યેહ ભેસ ધારન કિયા હે, કે કહીં બેવકુફ ચિડ્યા કો ફરેબ કા દાના ડાલું. મગર ડર લગા રહતા હે, કે મેંય ખુદ ન કીસી મુસીબત કે સન્નાટે મેં આ જાઓં. હાં વોહ સામનેસે કોઇ આતા હેય.

અબદુલકરીમ—આજ દીવાને જમીલ સે તો જાન બચાઇ સુબેહ ગએ સલામત આયે વોહ તો મુઝે દેખતેહી દીવાને કુત્તેકી તરહ કાટને દોડા. સો આજ ઇસ જોગી સાહિબ કમાલ કે પાસ આયા હું કે યેહ કોઇ ગન્ડા યા તાવીજ લિખ દે તો દીવાના જમીલ મુજકો ના બુલાયે, બલકે મેરી સુરત સે બેજાર હો જાયે (પાસ જાકર) ગુરૂજી ડન્ડોત.

ગરૂજી—જપો બચ્ચા હરહર નામ (રામનામ સત હેય) મુઝસે કિસ બાત કા અંજામ ?

અબદુલકરીમ—ગરૂજી એક ભુત મેરે પીછે પડા હે.

ગરૂજી—કયા ભુત ?

અબલકરીમ—જીહાં ગુરૂજી મહારાજ ?

ગરૂજી—તો મેં? મન્તર સે જલાદુંગા કીસ્સા પાક કરદુંગા.

અબદુલકરીમ—જબ તો પાઓં લાગું મહારાજ કે, ચરન

ધુઆં ધરમ રાજકે (૧ ચેલે કા આના.)

ચેલા—મહારાજ એક પરદેદાર ઔરત આપકે દરશનોં કી ઇચ્છા રખતી હે.

જોગી—ચલ બેટા તુ ભાગ! ભાગ! ભાગ!

અબદુલકરીમ—યહ ભાગા. યેહે ભાગા. યેહે ભાગા. (ખુદ સે) મગર ઇસ જંગલ વીરાને મેં એક પરદે દાર ઔરત કા આના રાજ઼સે ખ઼ાલી નહીં. જ઼રા છુપ કર તો દેખું?

[છુપ જાતા હેય ઔર ઔરત આતી હેય.]

ગરૂજી—કયો માઇ કહ કયા ચાહતી હે?

ઔરત—મહારાજ! મહારાજ મેં એક મુશકિલ કામ કો આઇ હું આજ.

ગરૂજી—કર બય્યાન અહેતિયાજ?

ઔરત—ગરૂજી મેં અપને ખ઼ાવિન્દ સેં બહોત દુખી હું.

ગરૂજી—દુખી હે તો ફ઼િર કયા ચાહતી હે?

ઔરત—મહારાજ મેં યેહે ચાહતી હું કે ઉસ કમબખ્ત સે મેરા પીછા છુટ જાયે યા ઉસકી દોનોં આંખે ફુટ જાયે.

અબદુલકરીમ—યા ખુદા યે કયા રાજ઼? યેહ તો મેરી બીવી કી હેય આવાજ઼!

ગરૂજી—માઇ કિસ મહોલ્લે મેં તેરા મકાન હે?

ઔરત—લાલ બાજ઼ારમેં મેરા મકાન હે.

અબદુલકરીમ—લાલ બજ઼ાર કે રહને વાલી! યેહે કયા બાત જુબાન સે નિકાલી, કહીં મેરી બીવી વફ઼ાદાર તો નહીં? નહીં! નહીં! વોહ કયોં આને લગી. ગ઼ેર મર્દ કો મુંહ દીખાને લગી. અજી અલ્લાહ અલ્લાહ કરો

હમારી જોરૂ કુછ એસી વેસી હે. ખુદા હમારી જોરૂ કો હમારે સિર પર સલામત રખે!

ગરૂજી—તેરે ખાવિન્દ કા નામ?

ઔરત—ઉસ મુએ કો સબ અબદુલકરીમ કહતે હેં

અબદુલકરીમ—અબદુલકરીમ? મેં યા ઔર? યા અવર દિગાર યે કયા ઇસરાર?

ગરૂજી—માઇ ખુરકા ઉતાર?

અબદુલકરીમ—અરે અરે યહ તો વહી હે વફાદાર. મગર યે બેવફા યહાં કયોં આઇ? ખેર ખુદા હમારી જોરૂકો હમારે સિર પર સલામત રખે.

ગરૂજી—કયા વો મર્દ તુઝે પસંદ નહીં આતા?

ઔરત—વો મુઆ કુંટી આંખ ભી નહી ભાતા. મેરા તો એક ઔર જવાન પર હે જી જાતા!

ગરૂજી—ઉસકા નામ ભી કર આશકારા?

ઔરત—ઉસ પ્યારે કા નામ ફ્રીતા હે પ્યારા પ્યારા!

અબદુલકરીમ—ફ્રીતી તો અપની પડોસન કા સુફેદ બિલ્લા થા. ઇસકા આશિક કયસે હો ગયા. કયોં મેં ન કહતા થા, કે દો પાંવ કા બિલ્લા ઘુસા હે ખેર! ખુદા હમારી જોરૂ કો હમારે સિરપર સલામત રખે.

ઔરત—આજ રાત કો મેંને પ્યારેં કો બુલાયા થા ઇતને મેં મુઆ મેરા ખાવિન્દ આ ગયા.

જોગી—ફિર તુને કયા કિયા?

ઔરત—ઉસ મુએ કે મુંહ પર ઝાંપ ડાલ કર યાર કો ભગા દિયા.

અબદુલકરીમ—હાય! હાય! અબ કયા કરૂં? ઇસકા

ગલા દબાદું સારી વફાદારી ઠીકાને લગા દું ? નહી! નહીં ! જરા ઇસ નેક બખ્ત બોવી કે આર જોહર ખુલને દો.

જોગી—ક્યા ઉસકા મુંહ તુઝે નહીં આતા ?

ઔરત—વોહ મુઆ કુંટી આંખ મુઝે પસંદ નહીં આતા. વોહ હે ઇતના મોટા જેસા ભંગ ઘોટને કા સોટા.

અબદુલકરીમ—લો ભંગ ઘોટને કા સોટા. અચ્છા સોટા હી સહી.

જોગી—મેરે પાસ એક એસા મન્તર હે જો તુ ચાહે ઉસે વહી જાન્વર બના દું મગર ઉસ કી જકાત મે યે હાર લે લુંગા.

આરત—લે લિજિયે. ગુરૂજી યે સબ કુચ્છ આપ પર કુરબાન હે.

અબદુલકરીમ—હાં ઇસ મેં તેરે બાપકા ક્યા નુકસાન હે. દાદાજી કી ફાતહા હલવાઇ કી દુકાન હે.

જોગી—અચ્છા તુ કહે તો ઉસે ગધા બના દું ગધા ?

અબદુલકરીમ—હાં ! હાં ! ગધા બના દે ગધા. મેરે માં બાપને મુઝે ઇસી વાસ્તે પાલા થા.

ઔરત—નહીં ગરૂજી ! ગધા બન કર તો મુઝે લાતેં મારેગા.

જોગી—અચ્છા તો ફીર કોનસા જાનવર બનાના ચાહીએ.

વફાદાર—મેંય ઇસકો ઉલ્લુ બનાઉંગી ઉલ્લુ,

અબદુલકરીમ—ઉલ્લુ બના દે ઉલ્લુ.

ગરૂજી—ફિર ક્યા ઉલ્લુ બનાના ચાહતી હે ?

આરત—મેં ઉસકો બન્દર બનાઓંગી બન્દર.

અબદુલકરીમ—લો કમ્બખ્ત મુઝે બન્દર બનાતી હે.

ગરૂજી—અચ્છા તો યહ હાર યહાં રખ દે આર મન્તર સીખ લે. [મંન્તર)મહાન ઘન્તાલ ગરૂ ઘન્ટાલ બના દે નસ્તકો દંન્તા ચાર. મહા બીરો ભેંસાસુર ભુત મનકર ફાકે દુર કરો ઇસ આન કર દે મનકી ઇચ્છા પુર બના દે માનસ કો લંગુર અન્તર મન્તર જન્તર બન જા બન્દર હનુમાન કીજે. જા માઇ તેરા કામ પુરા હો ગયા. ઐાર કારજ સીધ હો ગયા.

ઔરત—વાહ ગરૂજી! કયા અચ્છા હોગા જબ વહ બન્દર બન જાયેગા. તો મેં ઉસ કી કમર મેં પટ્ટા ડાલુંગી. ગલે મેં ઘુંઘરૂ બાંધુંગી] ડુગ ડુગી બજાઉંગી. નાચ કરના સિખલાઉંગી. સલામ કરના :બતલાઉંગી. ઐાર કહતી જાઓંગી. "કરો મિયાંજી સલામ" "કરો મિ-યાં જી સલામ"

(અબદુલકરીમકા બાહર આના.)

અબદુલકરીમ—લો બીવી જી સલામ! લો બીવી જી સલામ! લો બીવી જીસલામ!

પરદેકા ગીરના.

બાબ તીસરા.

પરદા પહેલા. મહલ નવ્વાબકા

નવ્વાબ—ઇધર આ પ્યારે જફ્ફર! મુઝસે ન ડર શર્મ ન કર. શઅેર.

દીયા હેય ઇશકકા મ્હોબ્બતકા સબક તુને.

કીતાબે દીલકા પઢ'હા હય હર વર્ક તુને.

દિલઆરા—હાં મેંય તો કહ ચુકા હું કે આપકે દીલી ખ્યાન્ગીકા લીફાફા પઢ'હ ચુકા હું.

નવ્વાબ—અચ્છા તુમકો યહભી માલુમ હેય કે મેંય કીસ બુતે મુખ્તારકા ચાહનેવાલા હું. કીસ હસીન દીલ અફરોજકા દીવાના હું?

દિલઆરા—હાં હજુર જીસ કો ચાહતે હેંય ઉસકોભી જાનતા હું ઓર હજુરકો જો ચાહતા હેંય ઉસકોભી પ્હેછાનતા હું.

નવ્વાબ—કયા જહાંન મેંય કોઇ મેરા ચાહનેવાલીભી હ્યે?

દિલઆરા—કીસી ઓર કે ચાહેનેસે મુઝે કયા કામ.
વોહ "દિલઆરા" બને રામ તો હો દીલકો આરામ.

નવ્વાબ—શએર. જીકરે શીરીં કોહકનકો સુનાના ચાહિયે.
દાસ્તાન લેલીકી મજનુંન કો સુનાની ચાહિએ.

દિલઆરા—મેંય ભી ઇશકો મ્હોબ્બતમેં ગીરીફ્તાર હું.

નવ્વાબ—મેરી હાલત દેખકે તુ રંજ ઉલ્ફત છોડ' દે.

દિલઆરા—મેરા જો નાસ્હા હો વોહ પ્હેલે અપની અ-દાવત છોડ' દે.

નવ્વાબ—મેય તો મજબુર હું હાલત બદલનેકે લિએ.

દિલઆરા—તો મેંય ભી મજબુર હું ગમસે નીકલને કે લિએ.

નવ્વાબ—તુ જીસ બુત કો ચાહતા હેય ઉસકા સિન કેસા?

દિલઆરા—હુસન મેંય ઉમ્ર મેં ફકત આપકે સિન જેસા.

નવ્વાબ—જબ તો એ નો જબાન જરૂર ઇતની ઉમ્ર વાલી દીલબર તુઝસે કમસીન મર્દ કે લાયક નહીં.

દિલઆરા—સીવાએ ઉસકે મેં ઓર કીસીકા લાયક નહીં.

નવ્વાબ—અચ્છા મગર હુસ્નકી ખુબી કી કયા તરકીબ હેય?

દિલઆરા—સુરત હેય નુર કેસી આદત હેય હુર કેસી

નવ્વાબ—સુરત ? દિલઆરા—હજુર કેસી.

„ —આદત ? „ —ગ઼ુરૂર કે સી.

„ —બીમાર હેય. „ —લાચાર હેય.

„ —કયા બીમારી ? „ —ઇશકકી દીલઆજ઼ારી

„ —કીતની દુર હેય „ —નજ઼દીક હેય.

„ —ફીર કયા ઇજતીનાબ હેય ? „ —પાસે અદબકા પાસ હેય.

કયા હુસન પર કુછ નાજ઼ હેય ? „ —તક઼દીરકા એક રંઆજ઼ હેય.

નવ્વાબ—તો મેરે જી પર ઇસે ગ઼ેર કી ઉલ્ફત કેસી ?

દિલઆરા—યેહ તો જ઼માનેકી હેય હાલત અયસી.

નવ્વાબ—ખ઼ેર ! એ પેગામબર ! અબ જલ્દી ક઼ર શાયદ
વોહ સીતમગર મેરે હાલપર કરે નજ઼ર. (શએર.)

ખ્યાલ આવે જો ક઼ાતિલ કો મેરી તન્હા દહાનીકા.
મીલે આબ વહીં શમશીરસે એક ક઼તરા પાનીકા.

દિલઆરા—નહીં! ના મહેરબાનસે હમેં અર્માન હેય પાનીકા

નવ્વાબ—અલ્લાહ હો હાફ઼ીજ઼ એ હમદમ હમારે.

દિલઆરા—તુમ્હારા હો નીગેહબાન ઓ પ્યારીકે પ્યારે.

[નવ્વાબકા અંદર જાના.)

ગાના. નીગાહેં ફેરકર દીલબર ચલા હેય.
જીગરપર યહાં મેરે ખ઼ંન્જર ચલા હેય.
કીસીકે કાકુલે પેચાંનકા સૌદા.
મેરે દીલકો પ્રેશાંન કર ચલા હય.

દીલદાર દીલઆરા દીલબર હેય તનમન કુરબાન કરૂં

ઘડી ઘડી થર થર ધડ઼ક ધડ઼ક દીલ ધડકત હેય.
કીસીકા હુસન જમાનેમેં સબસે બાલા હેય.
કીસીકે રૂખપે ફીદા ચાંદ હોને વાલા હેય.
કીસી કી આંખોને જાદુ પરીપર ડાલા હેય.
કીસીકી જુલ્ફને સંબલકા બલ નીકાલા હેય.
કીસીકે વાસ્તે નાજોંસે દીલકો પાલા હેય.

બાબ તીસરા.

પરદા દુસરા. બાગ શકીલા..

[સહેલિયોં કા નાચતે ગાતે હુએ આના.]

ગાના.

છુમ છુમ છુમ છુમ છુમ છુમ છુમ છુમ નાચત ગત અત
બાજત તાલ.
રૂમઝુમ ઘુમઘુમ ઘુઘર કરત ઘુમ તાતત થઇતત સુંદર ચાલ.
નએને તુમ્હારે હેંય મતપારે રેન સે કારે એ જાની.
સએનકે ભાલે ખુબ નીકાલે ઢંગ નીરાલે લાસાની,
તાત નરાંગ તક તક તક
ધીધ કીટ ધીધ ધીધ કીટ ધીલાંગ તકથો
તકત ધીકન તક તક તક તક તક તક
ધીલાંગ ધીલાંગ તક ગીડ ગીન થઇ.

શકીલા—અન્દેલીપ ખુશનુમા ફિરતી હે ઇતરાઇ હુઇ.
આજ મેરે બાગમેં હય તાજા બહાર આઇ હુઇ.

સહેલી—હમ ખુશી કે વકત હેય એક બાત યાદ આઇ હુઇ.

જિસ કે જાહિર કરને સે બન્દી હેય શરમાઇ હુઇ.

શકીલા—કૌનસી હય બાત તેરે જેહન મેંય આઇ હુઇ.
સાફ કહદે મુઝ સે તુ નાહક હય શર્માઇ હુઇ.

સહેલીયોં કા ગાના.

સુન પ્યારી મોહીના બતીયાં હમારી.
દીલ જાના સે લગાના :શર્માના કયો ભલા.
હેંય યેહ અંખાયાં પ્રેમ ચખીયાં સબ સખીયાં વારીયાં
છબ યેહ સારે છબ ન્યારે સબ પ્યારી પ્યારીયાં.

અય્યારા—ઇશક કો રૂસ્વા કરો કયોં આપ અપને હાથ સે.
ચાહને વાલે કો ન ખોઓ આપ અપને હાથ સે.

શકીલા—કયા મેરા ચાહને વાલા ?

અય્યારા—જી જનાબે વાલા ?

શકીલા—વોહ કોન ?

અય્યારા—નવ્વાબ જમીલ.

શકીલા—ચલ દુર હો કમ્બખ્ત જલીલ. કયા ઇસી વાસ્તે થી ઇસ કદર દલીલ. મેંય દે ચુકી હું જવાબ. મુઝ કો શાદી સે હય ઇજતીનાબ.

અય્યારા—આખીર સબબ ?

શકીલા—સબબ યેહ હેય કે દિલે જમીલ સે મુઝ કો જરા લગાઓ હી નહીં.

[એક સહેલી કા આના.]

સહેલી—હજુર ! એક આદમી અજનબી સુરત, મોહીની મુરત, શોખ તરરાર, દરવાજે પર ખડા હે. ઔર ઇસી બાત પર અડા હે. કે બાનુ સાહિબા સે મુઝ કો કામ પડા હે. કયા કહું બીવી કેસે નટખટ સે પાલા પડા.

હે. (શએર) કરતી હે બન્દ તેજીયાં ઉસકી જુબાન કી.
પુંછિયે જમીન કી તો કહે આસ્માંન કી.

શકીલા—ક્યા કહતી હૈ બલા ? યહ ભી કોઇ બાત હે ભલા. ઉસ કો મેરે સામને તો લા. (જાકર લાના)

દિલઆરા—યહાં જો કોઇ સાહિબ ખાના હો. ઉસ કો હુ મારા સલામ હો.

શકીલા—કિસ બેવકુફ શેહરસે હુઆ આના, જો સાહેબ ખાનેકો અબ તક નહી પહિછાના?

દિલઆરા—એ બીધરવાલી, જરવાલી, તિરછી નજરવાલી.

(શઅર)જો મુતલઆ સાફ હો તો મ્હેર કો ફિલફૌર પેહિછાને.
છુપે જબ ચાંદ બાદલમેં તો કોઇ કિસતોર પહેછાને.
છુપાતા હેય કિસીકી ચાંદસી સુરત કો યહ બુરકા.
કોઇ ક્યા કરે ગૌર અમલમેં જો લેલીકો પ્હેછાને.

શકીલા—હુસનપર હોવે જો ગરૂર મેંય વોહ હુર નહી બાત કરની જો હો મન્જુર તો મેં કુછ દુર નહીં—
મુજસે નજદીક હો તુમ તુમસે મેં કુછ દુર નહીં.
રૂખકો બે પરદા દિખાના મેરા દસ્તુર નહીં.

દિલઆરા—નટખટ હરદમ નાગન જી સુંદર હટકો છોડ મીટે સબ મન કે ખટકે ખટકે. બીન,દરશન દેખે ઘરસે કબ ગયે હટકે ક્યોં દર દર ભટકે હમ ભાટ હેય ઇસ ચોખટકે.

શકીલા—યહે તો કોઇ બડા ઢીઠ નજર આતા હે. લે એ મુશતાકે દીદાર! યહે બુરકઆ મિસલ અબર આફ્તાબસે હટાતી હું ઔર તુમકો હુસ્ન દીલ અફરોજકા જલ્વા દીખાતી હું.

દિલઆરા—સલ્લે અલાહા! યહે સુરત નુરાની વાકઇ હેય દસ્તે કુદરતકી નીશાની.

શકીલા—મગર એ મર્દ દાના ! કહાં સે હુઆ આના ?

દિલઆરા—ન મર્દ હું ન જનાના ! યહાં તો કુછ ઔર હી હૈ કારખાના! મગર એ મલ્કા ! કુછ આપકો અપને રશકે મજનુંનકા ભી હય ધીયાન ?

શકીલા—કોન આશિક નાદાન મેં સમઝી નહીં યહ બયાન ?

દિલઆરા—આપકા આશિક નવ્વાબ જમીલ, મેં હું જીસ કા વકીલ.

શકીલા—વકીલ યહાં કયા કરેગા દલીલ ? બલ્કે વકીલભી હોગા જલીલ ?

દિલઆરા—નહીં નહીં એસા ન ફરમાઇયે, યહ બાત હય વફાદારીકે ખીલાફ.

શકીલા—મેં દે ચુકી હું જવાબ કે મુઝકો શાદીસે હય ઇજતિનાબ, જો કોઇ યહાં આયેગા ના કામી પાયેગા, બદનામી લેકર જાયેગા. હાં મગર તુમ..............

દિલઆરા—હાં મેં કયા?

શકીલા—હાં અગર તુમ આઓગે તો મુઝસે મીલને પાઓગે.

દિલઆરા—જી મેરે આનેજાનેકા મતલબ?

શકીલા—કુછ ઓર હોગા સબબ ?

દીલઆરા—ફર્માઇએ તો સહી ?

શકીલા—ઘબરાઇયે નહીં આઇયે તો સહી.

દિલઆરા—અયસે આને જાનેસે મેરા ફાએદા યા આપકા ?

શકીલા—દોનોંમે જીસકા હો ઉસીકા ફાએદા.

દીલઆરા—તો આપકે ફાએદે કે લીએ મુઝકો આના જરૂર નહીં ?

શકીલા—તો ઉસકે ફાએદે કે લીએ મુઝકો ભુલવાના મન્ઝુર નહીં.

દીલઆરા—તો અચ્છા જનાબ મેરા સલામ !

શકીલા—સલામ એ નેકનામ. મગર યાદ રખના હમારા કલામ. [દીલઆરાકા જાના] હાએ ! પહિલે મેં કયાથી ઔર અબ કયા હો ગઇ ગુલસે કાંન્ટા હો ગઇ "ઇસા" સે રોગી હો ગઇ. હુસ્ન કયા દેખા કે એક મ્હેવે તમાશા હો ગઇ. અબ મેંય ઉસકો અપની મહોબ્બતકા ઇજહાર કરૂં તો કયોં કર કરૂં. હાં ! મેંય ઉસકો અપની અંગોઠી બતોર નીશાની ભીજવાતી હું યકીન હે કે વહ જરૂર ઇસ લગાવટ કો સમઝ જાવેગા ઔર મતલબ બર આયેગા. "અય્યારા"! "અય્યારા"!

અય્યારા—જી સરકાર !

શકીલા—વોહ આદમી જો બાહર ગયા હે ઉસકો યહ અન્ગોઠી વાપિસ કર આ. લે. લે. લે. લે.

અય્યારા—કયા સબબ મેં હું જો જાકર યહે નીશાની આ-લિયે ?

શકીલા—શર્મ આતી હે કે કયા રાજે નિહાની ખોલિયે

અય્યારા—કયા શરમાનેકી હય બાત જગહ કયા દલીલકી.

શકીલા—મન્ઝુર ફેરની હય નીશાની જમીલકી.

અય્યારા—ના બીબી મેં ન જાઉંગી ?

શકીલા—મેં તુઝે જરૂર ભીજવાઉંગી ?

અય્યારા—કયા મુઝહીકો શર્મના પડેગા ?

શકીલા—હાં હાં તુઝે જરૂર જાના પડેગા.

શકીલા વ સહેલીયોંકા ગાના—જાઓજી જાઓ ન ન ખરે દીખાઓ લો ભી ચકોરી જાન. બેચારી કેસી

હેગી નન્હી ભોલી ભાલી. એસે હૈ હમ દામ મેં લાને વાલે દેખે ભાલે હમ નહીં હરગિજ઼ જાને વાલે બનતી હૈ! બી ક્યોં નાદાન. (જાના) બરબાદ ન કર, ના શાદ ના કર, આજ઼ાદ જો વો એજાજ઼ મેં હૈ. જલ્લાદ ના હો સય્યાદ નહોં બેદાદ યે ક્યોં અન્દાજ઼ મેં હૈ.

અય્યારા—ઉફ અલ્લાહ! યેહ કેસા અંગુઠી છલ્લા! મેં કીસકા જાકર પકડું પલ્લા. હુકમ ફરમાને વાલે ક્યા જાતા હૈ. મેરા તો એસે કામોંસે નાકમેં દમ આતા હૈ. અગર ફરમાંબરદારી ન કરૂં તો પેટ કેસે ભરૂં, હાયે! ઇસ પેટમેં આગ લગ જાયે, ઇસકી બદોલત સબ કુછ કરના પડતા હૈ. જાતી હું ઔર યહ અંગુઠી ખ્વાહ મખ્વાહ ઉસકે પલ્લે બાંધ આતી હું

(જાના.)

બાબ તીસરા.

પરદા તીસરા. રાસ્તા દિલઆરાકા આના

દિલઆરાકા ગાના—આસ તેરી કરનેસે બાત હુઇ બાલા. રહમ તેરા બારી, હૈ શાંન તેરી બારી, જાત તેરી ન્યારી, આસ તેરી સારી, પાઇ હૈં આસા સારી તોસે બારી. જાનું પ્યારા આંખો તારા મિલ જાવે, લગાવે ગલે ભો લા ભાલ મેરા બિર્જે બાલા.

જ઼બાની—પેગ઼ામ તો મેંને પહોંચાયા મગર ઉસને એક નયા રંગ જમાયા જો મેરે હક઼મેં બહેતર નજ઼ર ન

આગા (શઅેર)

દિલ મેરા ટુટે તો વહ નંત્રાખ કી દિલબર બને,
ગેરકા અર્માન હો હાસિલ તો કયોં કર બને
કઆબે ઓ બુત ખાને કા લિગડના વ બન્ના દેખે,
હો કિસીકી ખાના બરબાદી કિસીકા ઘર બને.

અય્યાર—અજી મિયાં નીશાની વાલે! પેગામ જુબાની વાલે ગુંન્ટી સચ્ચી કહાની વાલે! જરા ઇધર તો આઇયેગા?

આના—જેલા સુંદર લેના સુન્દર થમ થમ જા. ન જાના અડહકર ફીકરા ધર કર ધરપર ચડહ કર મત ઇતરા—એજી જવાન દેખો જરા. મેરી મુઠીમેં કયા. કુચ્છ બુત્તે ભાલે હો. ગુનસે નિરાલે હો સોચો જરા.

દિલઆરા—કયા મેરી તરફ કુછ ઇશારા હે!

અય્યાર—જી હાં આપહિસે મતલબ હમારા હૈ!

દિલઆરા—છોકરી તુ બડી તેજ નજર આતી હે?

અય્યારા—મગર આપસે કમ. ચાલાકી સીખનેકો જમાનાં ચાહિયે?

દીલઆરા—હમને કયા ચાલાકી કી. હમકો બતાના ચાહિયે?

અય્યારા—જી હાં ધીંગા ધીંગી કહીં ચલકર ફિકરા બનાકર ફિતના જગાકર જાલ ડાલ ચલે, મતલબ નીકાલ ચલે, આહા, યહ ચાલાકિયાં નહિ તો આૈર કયા?

દિલઆરા—હમારી ચાલાકીને કયા કામ કિયા નામ કીયા બલકે બદ નામ કિયા.

અય્યાર—યહ નહીં કહતે કે એક આહુ વહશીકો નાકામ કીયા રામ કિયા. મુઝે જરરી ન કો તહે દામ કિયા. જો કિસી કી સુરત નહી દેખતીથી ઉસસે કલામ કિયા. યેહ ચાલાકી નહીં તો આૈર કયા? મહેરબાની કરકે યહ અન્ગોઠી લે લીજીયે.

દિલઆરા—પહિલે ક્યા મસ્લેહુત જાની જો લેલી નીશાની! અબ વાપિસ કરની હે કુછ આસાની.

અય્યાર—તુમને જબરદસ્તી ઉસકે આગે ફેંક દી?

દિલઆરા—કુછ મુફતકા માલથા જો મુઝકો વબાલ થા?

અય્યારા—બસ મેહરબાની ફરમા કર યહ અંગુઠી લે લિજીયે!

દિલઆરા—કદરદાની ફરમાકર વહીં દે દિજીયે.

અય્યાર—લેતે હો તો લો નહીં મેરી તબીયત બીગડતીહે?

દિલઆરા—ચલ ચલ કિસકે ગલે પડતી હે?

અય્યારા—તોબાહ! તોબાહ! કેસા યેહ મરદવા, બકબકસે મેરા નાકમેં દમ હુઆ?

દિલઆરા—વાહરે દમ! બકબક તુ કરતી હે યા હમ?

ગાના દિલઆરાકા—જા જા જા જા સુનરી દીવાની એસે નખરે નકર જા વાહવાહ, વાહ વાહ, જા જા દીવાની, કુએસી ઠાની. બાર બાર હકીલી નાર હમસે હમસે કર તરાર

અય્યારા—નાદાની એજી સાંવરીયા લેલો મુન્દરીયાં નખરે ન અબ દીખાઓ. આહા આહા આહા આહા.

દિલઆરા—નાચીજ કનીજ તુ હમસે જુબાન મીલાતી હે તુઝે શર્મ નહીં આતી હે?

અય્યારા—જી હાં! હમ નાચીજ કનીજ ઔર આપમિસર કે અજીજ બલકે સલતાન બાતમીજ!

દિલઆરા—કયા હમ કિસીકે તાબએ ફરમાન હે? બેશક હમ અપને સુલ્તાન હેં.

અય્યરા—જીહાં! આપ સુલ્તાન હેં સુલ્તાનહેં સુલ્તાન

દિલાઆરા ઔર અય્યારાકા ગાના.—બડે જંગ સરવર સુલ્તાન જફ્ફર મેરે સરપર નએશાર કર લડકર ફીર કર કમ્તર મતકર ખટકા. નટખટ હર દમ કરે બ-ટકા. હરદમ મલાલ ડાલો દીલસે નીકાલ મેરે જીકા જંજાલ ન હો પયગામી બડે ઘરકા અગર હે બ શર નામી યેહે નાદાની કૈસી ઠાની. યેહ નીશાની હે લે જાની ઝગડા નકર યેહેસે નટખટ જા. (બડે)

દિલઆરા—[ખુદસે] યા અલ્લાહ! યહ કયા ઇસરાર હે જિસ તર્ફ જાતી હું એક નયા શગુફા પાતી હું, "કયા જમીલાકો કોઇ નિશાની દી થી"? નહીં હરગીજ નહી! કયા યેહ જાહિરી લીબાસ મેરી રૂસવાઇકા બાઇસ હોગા. ખુદા જાને ઇસકે આગે કયા કયા ગજબ હોગા. હરઆફઓ નાજ પર મેરે વોહ શેદા હોગઇ. ઉસકે દિલમેં આરજુએ વસ્લ પેદા હો ગઇ. હુસ્ન કયા દેખા કે ફકત મેહવે તમાશા હો ગઇ. ખાકે ધોકા એક નોજવાન ઔરત પે શેદા હોગઇ.

બાબ તીસરા.

—(०)—

પરદા ચોથા. મકાન અબદુલકરીમ.

—०—

અબદુલકરીમ—હત તેરી દુન્યાકી એસી તેસી. જીસ ઔરતકો નેકકાર જાના ઉસને ધો ડાલા પારસાઇકા જામા, દેખલો બસ વફાદારકી વફાદારી ખુલ ગઇ અ-

પ્યારી મક્કારી (શએર) ઝગડા યહ આજ હમને તો પાક કર દિયા. હમભરમેં નાક કાટકે ગ઼મનાક કર દિયા. અબ ઉસપર શેતાનકા હુવાલા, મગર હમને એક ઔર નયા મઆશુક઼ ઢુંઢ નીકાલા. નવ્વાબ જમીલ જિસ શકીલા પર આશિક હેય. ઉસકી એક બેહનકા નામ હસીના હૈ, ઉસ સે હરરોજ઼ પેગામ સલામ હમારા હે. વોહ મુઝકો અબદુલકરીમ નહીં જાનતી હે બલકે રફ઼ીકુ઼લદોલા માનતી હે મેં ભી જિસ વક઼્ત ઉસકે સામને જાતા હું તો અપને આપકો રફ઼ીકુલદોલા બતાતા હું અબ ફ઼િર ઉસસે બાગ઼મેં મિલનેકી હૈ બારી. અગર ઉસસે શાદી કી પા ગઇ કરારી, તો ફ઼િર ક્યા બાત હે હમારી. ફ઼િર તો અબદુલકરીમકા મૂતબા બડ● જાયેગા ઔર કુછ લક્ષ્ બરસાતમેં આયેગા. ઔર ચલેંગે ફ઼ીર કેયસે યું સોના નીકાલ કર.

ગાના.—જિસસે શાદી કી ઘાતોંકી બાત કરૂં, ઉંસકો બાતોંહી બાતોં મેં માત કરૂં. દુલ્હા બનું કહમાં કો યું ધરૂં, નોશાહઃ બનું અકડ઼કે યોં ચલું ચાંદકે નુરસે શાંન હેય બની, ચાલ સે માલકા માલ ધની, પ્યારીસે પ્યારા મિલે ચાંદસે તારા મિલે દિલબર દિલઆરા મિલે, હમસે વોહ પ્યારા હમારા મીલે.

[અકડતા હુઆ જાતા હેય.]

બાબ તીસરા.

પરદા પાંચવાન. બાગ.

—+•+—

આના—ચમકત તન ચટક મટક લટકસે ચલત જાની. સુંદર સુંદર સુઘડ નાર કરત કરત સોલાહ સીંગાર—અકડ ફુબત જોબન ઘેતન જીયરા હરત જાની. શબાબ આતે હી હંગામે અયશ દુર આયા. નીસાર હોનેકો આરીજ પે મેરે નુર આયા. હજુર નાજ સે કહતા હુઆ ગુરૂર આયા. એ મસ્તે નાજ યેહ ખાદીમ તેરે હજુર આયા. મચંલ મચંલ ચલત.

ઝુબાની—વાહરી અય્યારા ખુબ શીકાર મારા જેસી કિસ્મત મેંયને પાઇ હે વોહ કિસ કે હાથ આઇ હે. શકીલાકી નોકરી કો થોડ઼ીહી દિન હુએ લેકે રોજ બરોજ ઉસકા મુઝપર એસા એતબાર હો ગયા હે કે કપડા લત્તા જેવર પૈસા સબપર મેરા અખતીયાર હે. આર દુસરે કીસ્મતકી ખુબી, કે એક અમીર ફકીર કો સાથ લે ડુબી. ઉધરસે જેવરાતકા સન્દુક યા ઉડાઉં ઇધર રફીકુલદોલાસે નીકાહ પઢાઉં, જબ ઉસસે શાદી હો જાયે તો ઉસ ઉલ્લુકી દુમકો તીલંગનીકા નાચ નચાઓં, જબ તો મેરા નામ અય્યારા (દેખકર) લો વહી સામનેસે આતા હે બેવકુફ બેચારા.

અબદુલકરીમ—કયોં પ્યારી કીસ ફિકરમેં ખડી હો?

અય્યારા—બડી ફિકરતો યહ હય કે કહીં યેહ ભેદ ના ખુલ જાયે?

અબદુલકરીમ—મુઝે ભી ડર લગા રહતા હે કે કહીં યહ રાજ઼ ન ખુલ જાયે.

અય્યારા—"બેચારા કેસા ઉલ્લુ હેય?"

અબદુલકરીમ—બેચારી કેયસી ભોલી હેય.

અય્યારા—હે તુમ્હારા હી તસ્સવ્વર યાર ઉઠતે બેઠતે ધીયાંન રહતા હે મુઝે હરબાર ઉઠતે બેઠતે.

અબદુલ કરીમ—મેં ભી ફીદાહું તુઝપર એ દીલદાર ઉઠતે બેઠતે. મિસ્લ મુસા તાલીબે દીદાર ઉઠતે બેઠતે.

અય્યારા—(સાઇડમેં) ખસતો ખાયેગા મેરી પેજ઼ાર ઉઠતે બેઠતે.

અબદુલકરીમ—ગજ઼બ હે મેરી જાન ઇશારે તુમ્હારે (સાઇડમેં) ભુલા દુંગા દો દિનમેં નખ઼રે તુમ્હારે.

અય્યારા—તુમસા દુન્યામેં કોઇ ક્યા ઔર દિલ્બર હોયગા (સાઇડમેં) ઠેર જા કુછ દિનમેં સિરપર હાથ રખકર રોયેગા.

અબદુલકરીમ—ક્યા ખુશી હોગી જબ તુઝકો મેં પાજાઉંગા [સાઇડમેં] દો દિનોંમેં યહ માલો અસ્બાબ સબ બેચકર ખા જાઉંગા.

અય્યારા—મેં તુઝકો અપને ઘરકા સરતાજ કરૂં તો સહી (સાઇડમેં) કોડી કોડીકે લિયે મહોતાજ કરૂં તો સહી.

અબદુલકરીમ—ખેર ખુદા વો દીન તો દીખાયે કે હમારી તુમ્હારી શાદી હો જાયે!

અય્યારા—હાં પ્યારે ઇસકી કોઇ તદબીર નીકાલો ઇસ બલાકો જલ્દ ટાલો

અબદુલકરીમ—સુન પ્યારી! આજ રાત કો તુમેરે સાથ

બે લાગ ભાગ ચલ ! કલ સુબેહ દુસરે શેહરમેં જા-
યેંગે, શાદી રચાયેંગે, ખુશિયાં મનાયેંગે

અખ્યારા—યેહ તદબીર ખુબ નીકાલી અચ્છા તો આજ
રાતકો ૧૨ બજે મેહલ સરાયે કે પીછલે ફાટકકી દી-
વાર તલે છુપે છુપે આના, આર મૌકા દેખકર સીટી
બજાના, મેં સીટીકી આવાજ઼ સુનકર ફૌરન નીચે ઉ-
તર આઉંગી.

ગાના દોનોંકા...તેરી મેરી જોડી બની મજેદાર. પિયા પ્યારે
પે જાઉં નિસાર. સુંદર જીયા પ્યારે આજા મેં વારી
મેરી જાન. નેનાં સે નેનાં મીલાઓ. મુઝે ભારીસી
સાડી દિલાલારે જિસમેં ગોટા કીનારી મસાલા હે.
આલા. દિલબર સુંદર મન હર જાન. લે સામાન ચલ
દુકાન. મેં કુરબાન મેં કુરબાન હું હરઆન.

અખ્યારા—દેખા ! ઇસ બેવકુફ કા કરીના મુઝકો જાન્તા
હે શકીલાકી બેહન "હસીના" કહાં શકીલાકી હમશીર
ઓર કહાં યેહ કનીજ઼ બે તોકીર ! ખેર ઇસમેં મેરા
કયા જાતા હે મેરે દામમેં તો એક જ઼રદાર આતા હે.

ગાના—સારી ઘત્યાં નીરાલી મોરી બત્યાં ન જાને દેના, જી-
યા પે બાત સદા ઘાતકી હે ઠાની. નહીં નાદાનકો પે-
હચાંન, મેરી શાનકીરે હાં ફરેબ મુઝસે કોઇ સીખલે
જમાનેમેં. ભલા હું મેંભી લગાવટ દીલ લગાનેમેં..
ફંસા રફીકકા દીલ એક મેરે બહાને મેં. નીકાલા
કામ ફક્ત શોખીયાં દીખાનેમેં. કેસા નાદાન મીલા મેરા
અમાન મીલા, હોકર દીલજાન મીલા. સાજન્વા.

———:૦:———

બાબ તીસરા.

પરદા છટા. મહોલ્લા.

—(૦)—

[ચૌરાંકા આના.]

—o:—

ચોર ૧—યહે હમારા નીશાન મોજુદ હે બસ યહીં પર નકુબ લગાઓ.

દુસરા—નકુબકી કયા જરૂરત હે કમંન્દ ડાલો ઐાર અંદરકા માલ બાહર નીકાલો.

તીસરા—શહરયાર ઇસ કામમેં હુશિયાર હે યહ ઇસકે સહારે જલ્દ ઉપર પહોંચ જાયેગા.

અબદુલકરીમ—કોઠે ઉપર ચોર નન્દયા દીદે ખોલો.

ચોર—હાં ! હાં ! જરા સબર કરો દેખો કોઇ શખ્સ આતા હે જરા છુપકર દેખો કયા રંગ લાતા હે.

અબદુલકરીમ—જબ હમને જોરૂકી ફીકર નીકાલી તો કિસ્મતસે રાત ભી આઇ કાલી. ઐાર વહ સોનેકી ચિડ્યા મેરે દામ મેં હે આને વાલી, જબ ઉસસે શાદી હો ગઇ હમારી ફિર તો કયા બાત હે હમારી. ફિર તો મજાહી મજા હે મજાહી મજા હે.

ચોર—કજા હે કજા હે કજાહી કજા હે

અબદુલકરીમ—અરે બાપરે યહ તો સબ ચોર હેં!

ચોર—જીહાં હમ ચોર હેં ઐાર આપ સીના જોર હેંય ? ખૈર જો કુચ્છ હો સો ધર દો.

અબદુલકરીમ—તુમ જાન્તે નહીં ? કે મેં રૂસ્તમ ઐાર

સ્હોરાબ કી આલાદ મેં સે હું? (શએર)

બહસ્ત સોહરાબ ચો પીલ મસ્ત–શીર ઝુબાન દાદ આ-દર બસ્ત કમરબંદ રૂસ્તમ ગીરફ્તા યેક–યેક નારા ઝરદહ દામત્રાપસે.

ચોર—અરે તુ હે કોન ?

અબદુલકરીમ—મન રફીક ઉલ દોલા હુસ્તમ, રફીક ઉલ દોલા ?

ચોર—જબતો ક્યા કહના, જો કુચ્છ તુમ્હારે પાસ હે ધર દો ઔર ચલે જાઓ નહીં તો મુફ્ત મેં અપની જાન ગંવાઓગે.

અબદુલકરીમ—દેખો સીધે સીધે ચલે જાઓ, વર્ના તુમ સબકી ચટની બના દુંગા. મુખેહ કો ફાંસી ચડા દુંગા.

ચોર—અરે હાં ! હાં ! હાં !

અબદુલકરીમ—ગાના. અરે હાં હાં દીવાના બના ડંગા. હટ હટ મર્દક ધપ્પા લગાઉંગા. ચલા જા બે બચ્ચા નહીં મારૂં ચ્યા, ગલા દાબું તેરા અભી ડાલુ નચા. અરે હાં હાં મદારી નચાઊંગા નાચ. નાચ બેટા નાચ બે-ટા, નાચ, બેટા તુઝે મેં બંદર બનાઉંગા. હટ હટ મર્દક, ઐસી બાતેં તુ હમસે બનાયેગા, અબે બાતેં તુહમકો દીખાયેગા, જરા દમ સે કદમ જો હટાયેગા, ઝટપટ રાજી હો હમસે તુ જાયેગા, નાચ બેટા.

ચોર—બસ અબ બક ચુકે જો કુછ તુમ્હારે પાસ હે ધરદો.

અબદુલકરીમ—દેખો ચોર, યહે જાએ ગોર હેય અગર જરા ભી બોલા તો ગલા દબા કર માર દુંગા ?

કોતવાલ—જાગો જાગો સોને વાલો ! ખબરદાર ! ઓ બદમાશ !

અબદુલકરીમ—હૈં ! કોન બદમાશ ! મૈં ખુદ લુટ ગયા ઔર મુઝકો બદમાશ બનાતા હૈ.

કોતવાલ—અરે ચુપ રહ ! હમને અપની આંખોંસે દેખા હૈ કે તુ ઇસ ગરીબ મુસાફિર કો લુટ રહા થા.

અબદુલકરીમ—અરે કોન ગરીબ મુસાફિર ! અરે હજુર મેં ખુદ લુંટ ગયા.

ચોર—દેખો હજુર ! યહ મુઝકો ચોર બનાતા હૈ ?

કોતવાલ—ઇસકો બકને દે હમ તુમકો છોડ'તે હૈં ઔર ઇસકા સર તોડ'તે હૈં.

અબદુલકરીમ—અરે કિસકો છોડ'તે હો ! મેંને ઇસકો બડી મુસીબત સે ગીરીફતાર કિયા હેય ?

ચોર—દેખો દેખો હજુર ?

કોતવાલ—છોડ' દો ઇસકોં ? યહ બે કસુર હેય.

અબદુલકરીમ—કિસકે હુકમ હૈ છોડ'તે હો ?

કોતવાલ—કિસકે હુકમસે છોડ' તે હેંય ? અપને હુકમ સે છોડ'તે હેંય.

અબદુલકરીમ—હમ હુકમ દેતે હૈં કે ઇસકો મત છોડો?

કોતવાલ—અબે તુ કહાં સે હકોમત લાયા હૈ છોડ' દો ઉસ કો.

અબદુલકરીમ—ઇસકો છોડ'તે હો ફિર ઇસકો કહાં ઢુ-ઢોગે ?

કોતવાલ—અરે ઇસને હમારા ક્યા લિયા હેય ઇસ કો હમ ક્યોં ઢુંઢેંગે ?

અબદુલકરીમ—અરે બેવકુફ મેંય ને ઇસ કો બડી મુ-સીબત સે પકડા હય. ?

કોતવાલ—છોડ'દો ઇસ કો ?

ચોર—ખુદા હુજુર કો સલામત રખે.

અબદુલકરીમ—અરે મેરી પગડી ભી લે ચલા લે જા લે જા તુમ્હારે બાપ દાદાકા માલ હૈ ?

[ચોરકા જાના.]

લો જી ચોર કો તો છોડ દિયા ઔર મુઝ કો પકડ લિયા યેહ ઐસી હી ચોરિયાં પકડ'તા હો ગા ? અરે અચ્છા હમારે વાસ્તે કયા હુકમ હેય.

કોતવાલ—હાં ! તુમકો અભી હુકમ હોતા હેય. લે જાઓ ઇસકો ?

અબદુલકરીમ—અરે કહાં લિયે જાતે હો ?

સીપાહી—હવાલાત મેં ?

અબદુલકરીમ—કયા તુમ્હારે બાવા કી ચોરી કી હેય જો હવાલાત મેં લે જાઓગે.

સીપાહી—ખેર વહાં ચોરી સીના જોરી કા સબ હાલ ખુલ જાયે ગા.

અબદુલકરીમ—હમ નહીં જાયેંગે !

કોતવાલ—કયા દેખતા હૈ લે ચલ હવાલાત મેંય !

અબદુલકરીમ—ખબરદાર ! લગાયે ગા હાથ તો મારૂં ગા લાત !

સીપાહી—અભી તેરી અકડ ન ગઇ ?

અબદુલકરીમ—તો કયા મેં કુછ ઐસા વૈસા હું ?

(કોતવાલકા અબદુલકરીમ કો લેજાના ઔર ચોર કા આના.)

ચોર—મેં તો સમઝા થા કે હાલત ગેર હો ગઇ મગર બડી ખેર હો ગઇ. અબ મેં અપને સાથિયોં કો કહાં ઢુંડને જાઉં ?

અય્યારા—પ્યારે ઢુંડને કી કોઇ જરૂરત નહીં મેં ખુદ આ ગઇ.

ચોર—હેં ખુદાયા યેહ ક્યા રાજ્ ! કિસ કી આવાજ ? શાયદ ઇસ મહોલ્લેકે આદમી જાગ ઉઠે હેં ?

અય્યાર—નહીં ! નહીં ! કોઇ નહીં જાગતા, સબ સો ગયે બિલ્કુલ ગાફિલ હો ગયે. સિર્ફ મેરી આંખ મ્હેવ દીદાર હય.

ચોર—શાયદ કિસી કો મેરી હાલત કી ખબર હો ગઇ ?

અય્યાર—નહીં કિસી કો નહીં લો મેં નીચે આતી હું ?

ચોર—યા અલ્લાહ ! નીચે આને વાલા ઇન્સાન હેય યા શેતાન હેય ? લાલચ કી જંન્જીરને પાઉં જકડા હેય તમન્નાને હાથ પકડા હેય. ના જાએ રફ્તન ના પાએ માંદન ! મગર એસી પ્યારી અવાજ કભી ધોકા દેને વાલી ન હોગી.

(અય્યારા કા નીચે આના.)

અય્યાર—લો પ્યારે ચલો.

(ચોર ઓર અય્યારા કા ભાગ જાના અબદુલકરીમકા આના.)

અબદુલકરીમ—વાહરે મેં! વહ કોતવાલ કો અન્ઠી પર ચઢાયા. ઔર ફિકરા પઢાયા ઓર અપના નામ રફીકુલ દૌલા બતાયા ઔર કહા, કે મેંય અપની માશુકા સે મિલને કેલિયેં આયા. રાસ્તે મેં ચોરોં ને ઘર દબાયા કોતવાલ કો ઇતના સુનાયા કે મેરી બાતોં મેં આકર દીવાના હો ગયા. અબ મિયાં અબદુલકરીમ જિયાદા શેખી ન જીતાઓ સીટી બજાઓ ઓર અપની માશુકા કો બુલવાઓ. અરે હસીના નહાતી હોગી મેરી હસીના સોતી હોગી. અરે હસીના કપડે પહન્તી હોગી અરે હસીના મુઝે આ ગયા પસીના, ક્યા સાંપ સુંઘ ગયા ?

સહેલીયાં જમીલા કહાં ગઇ ? કિધર ગઇ ?

ગાના સબકા.

ઐસી કૈસી ધોકા ખડી સરપર આફત હેય પડી
કૈસી પડી કીસ પે પડી બોલો જરા બે ખબરી.
ઘર દર તજ લેકર જર સરપર ગમ વાએ વાએ
જીને બે લાગ ગઇ ભાગ ગઇ હાયે હાયે
મન્તર ચલ વોહ ચનચલ ઘરસે નીકલ હાયે હાયે
કૈસી બડી દીલ કી કડી દેખો જરી દુખમેં પડી
ખમ સે કહાં કુદ પડી.

શકીલા—તુમ મેં સે કોઇ ભી ખબરદાર હે કે ભગાને વાલા કોન રવાદાર હે ?

સહેલી—મુઆ રફીકુલ દોલા ઉસસે રખતા થા હીલા હવાલા શાયદ ઉસી ને મૌકા પાકર ઘરસે નીકાલા.

શકીલા—ખેર કોઇ ભી હો. વોહ યહે કામ કરકે મેરે હાથ સે બચકર કહાં જા સકતા હેય ? મેં ઉસકો કભી ન છોડુંગી.

અબદુલકરીમ—અરે તુમ છોડોગી યા ન છોડોગી ભલા મેં કબ છોડુંગા. જમીન કા ગજ બન જાઉંગા ઔર અપની પ્યારી કો ભગા લે જાને વાલે કા પતા લગાઉંગા. યા ખુદાએતઆલા ! ઇસ પકી પકાઇ હંન્ડીયા કા કોન હો ગયા ખાને વાલા.

(જાના.)

બાબ તીસરા.

પરદા સતવાંન બાજાર.

શમશાકા ગાના.

કહાં જાઓં મુજે કરાર નહીં હેય–કરાર નહીં હે
તાબે ઇન્તીજાર નહીં હે–તેરે ફિરાક કે સદમે ઉઠાયે
ફીરતે હેં–વફાશઆર યેહ સુરત બનાયો ફીરતે હેં.
હુએ હેંય ખાક જો તેરી તલાશ મેં હરસુ.
હમેં નસીમ કે ઝુંકે ઉડાયે ફીરતે હેં
ખુદીશે દરદે જુદાઇ ને અજબ શકલ બનાઇ.
જો ના સુરત નજર આઇતો ફિદા હેય યેહ ફીદાઇ.

જુબાની—એક દોસ્ત કી ચાહત હે ગીલગીર ગલે મેંય.
યેહ રીશતએ ઉલ્ફત હે કે જન્જીર ગલે મેંય.
ખુદા જાને કહાં વોહ યાર જાની હે કે જીસકી તા-
લાશમેં યેહ હેરાની વ સરગરદાની હે અબ જાફર
કી ખબર લગાની હે વર્ના યેહ જીંદગાની ફાની હેય.
હાએ. (શએર) જજબે દીલને મેરે તાસીર દીખાઇ
મુઝકો. ફીર મેરે યારકી સુરત નજર આઇ મુઝકો.
(જાફરકા આના ઔર ગાના.)

આના—અરે હાં આલમમેં ઘુમે સબ હુશવારીયાં હમને
ગુજારીયાં, દરદકી દારૂ કરને બખ્તકી ખુબીયાં જલ જ-
લ ડુબીયાં વતનસે છુટે ઘરસે. [શએર] યા અ-
લ્લાહ હમભી અજબ શાંન લિયે ફીરતે હેંય. હસરતો
યાસ કો મ્હેમાન લિયે ફીરતે હેંય. ન કહીં

ઉસને કા મકાન ન કહો ખાને પીનેકા સામાન. યા
અલ્લાહ મુંઝ ના કામકી કીસ્મતમેં કબ હોગા આ-
રામ. [ગૈબી આવાજ઼] બશર માયુસ કયોં હોતા હે
અફ્જ઼ંલે ઇલાહીસે–સફીના નુહકા નીકલા હે તુફાન
કી તબાહી સે. નીકાલા હજરતે યુનસ કો જીસને બ-
તને માહીસે. બીગડે કામ ઠીક હોતે હેંય ઇશારાતે
ઇલાહી.

જાફ્રર—એ ગૈબી ફીરીશતે! તુ કૌન હે? જો મેરે હાલ પરસે
તર્સ ખાતા હે મેરે સામને કયોં નહીં આતા હેય.

(શમશકા આના).

શમશ—તસ્લીમ એ યાર વફાદાર ?

જાફ્રર—મુઝે હેરત હે ભાઇ કે આપને યહાં આનેકી તક-
લીફ કયોં ઉઠાઇ.

શમશ—જબ આપને સફરકા ઇરાદા દીલમેં ઠાના તો મેંય
ને રોકના મુનાસીબ ન જાના. દીલને ના માના તો
હુઆ ઇધરકો રવાના.

જાફ્રર—આહા ! શુક્રયા કિસ તોર હો આપકે અહેસાનકા.

શમશ—કુછ નહી અહેસાન સાહિબ તાબએ ફરમાનકા.

જાફ્રર—અબ શહેરમેં જાકર રૌજ઼ગાર કી તલાશ કરે કુછ
ફીકરે મઆશ કરેં.

શમશ—સબસે પહિલે કોઇ મકાન ઢુંડ નીકાલેં ફીર ત-
મામ શહેર દેખેં ભાલેં. મગર સબસે પહિલે આપ
શહેરમેં જાઇયે શહેરકી હવા ખાકર આઇયે.

જાફ્રર—મગર તન્હા શહેરમેં સેરકા કયા લુત્ફ હોગા.

શમસ—કયા કહું દોસ્ત ઇસ અમરમેં જરા હય લાચારી.

જાફ્રર—કેસી લાચારી ? કિસ કીસ્મકી મઆજુરી ?

શમશ—એક બાર જમાને જંગ મેં મેરી તલ્વારને યહાં
કે હજારોં આદમીયોં કી જીંદગી પર પાની ફેરા. યહાં

ક્યા બચ્ચા બચ્ચા દુશમન હે મેરા—લિજીયે યેહ અશરફિયોં કી થેલી, અગર કુછ જરૂરત હો તો અપના માલ સમઝકર ખર્ચ કિજીયે. ઔર દો ઘન્ટે કે બઆદ આઇયેગા તો મુઝે સરાએ મેં પાઇયેગા.

(જાના)

બાબ તીસરા.

પરદા આઠવાં   મકાન શકીલા.

)o(

(શકીલાકા ગાતે હુએ આના)

ગાના—જો પિયા આયે ન મોસે સહા દુખ જાયે ન. જીયા જાએ જરાએ સતાએ હીયા. પિયા આયે ન મુઝકો માલુમ ન થા પહિલે લગાના દીલકા. મેરે પહિલુ મેં હમેશા થા ઠીકાના દીલકા. યાદ આતા હે ખુશીકા વો જમાના દીલકા. અબ તો મુશકીલ હે મેરે કાબુ મેં આના દીલકા. જાન લે જાતા હેય કમબખ્ત યેહ જાના દીલકા. સુખ પાએ ના દુખ જાએ ના કુછ ભાએ ન. પીયા આએ ન. (દિલઆરાકા આના)

શકીલા—હેં યેહ કોન ?

સહેલી—યેહ તો વહી હે ફિર ઔન.

દીલઆરા—ક્યોં સાહિબ કીસ ફિકરમેં ખડી હો?

શકીલા—ક્યા કહું આતા રેહમ હય મુઝકો કીસી ખુશ જમાલપર. ઉસકો નજર નહીં હે મેરે જાર હાલપર.

દીલઆરા—ક્યા યેહ અજબ હય મુઝકો જમાનેકી ચાલપર

દુશમન ભી રેહમ ખાતે હેંય દુશમનકે હાલપર.

શકીલા—યહાં સીતમગારીકા કોઇ ફન નહીં હેય. તુમ મેરે દુશમન હો મેંય દુશમન નહીં, અગર મેં તુમ્હારી જગહે હોતી તો મુઝકો જરૂર રેહમ આતા.

દીલઆરા—અગર મેં તુમ્હારી જગહે હોતા તો બડા ખુશ નસીબ કહુલાતા. એ મલકા ઇસ ખ્યાલકો દીલસે દુર કર.

શકીલા—ઐસા ન કર !

દીલઆરા—રવાના કર.

શકીલા—બેજા હેંય-

દિલઆરા—અચ્છા નહીં.

શકીલા—યહાં કયા નહીં?

દિલઆરા—જલવા નહીં?

શકીલા—કીસકા જલ્વા ચાહિયે.

દિલઆરા—એક રૂએ જેબા ચાહિયે.

શકીલા—કયા મેં જુલેખા વશ નહીં ?

દિલઆરા—મેં આપ પર તો ખુશ નહીં.

શકીલા—બેવફાઇ કીસસે સીખી.

દિલઆરા—આપસે.

શકીલા—કજ—અદાઇ કીસસે સીખી.

દ—આપસે.

શ.—મુઝમેં શાને દીલ રૂબાઇ કયા ન પાઇ અબ તલક.

દ.—દીલરૂબા હો પર ન આઇ દીલરૂબાઇ અબ તલક.

શ—દીલરૂબાઇ મેં કરૂં મુઝકો ઇજાજત દીજીએ.

દ.—બસ મેં જાના ચાહતા હું મુઝકો રૂખસત કીજીયે.

(દીલઆરાકા જાના)

શકીલાકા ગાના—નએના લગાએ કોઇ મોહેના બીસાર ગયો. કએસે કરૂં રામ. કએસે કરૂં. દોહા. સઇયાં દરસકી એ ઘડી શુભ ઘડી કહેલાએ. એસે કવલકે ફુલપે રસ ભંવરા લેને આએ. બિસ ખાના મરજાના કેર જાના કુછ નામ.

બાબ તીસરા.

પરદા નં૦૨ાં. પુલીસ ચોકી.
કોતવાલ વ સીપાહીકા આના.

કોતવાલ—કયા તુ સચ કહતા હે કે વોહ શમશ થા ?

સીપાહી—હાં ! મેં સચ કહતા હું વોહ શમશ થા.

કોતવાલ—તેરી નીગાહને ખતા તો નહીં કી.

સીપાહી—કયા વોહ આસ્માનકા શમશ થા જીસ કી ચકા ચોંદ સે મેરી આંખ ખતા કર જાતી.

કોતવાલ—તઆજ્જુબ હે કે વોહ અપના શહેર છોડ કર દુશમનોં કે શહરમેં આયા.

સીપાહી—અબ ઉસકા નસીબ સોતા હેય ઓર હમારા જાગતા હે ગીદડકી જબ મોત આતી હે તો શેહર કી તર્ફ ભાગતા હે.

કોતવાલ—આખીર કહાં દેખા ?

સીપાહી—સરાએ મેં ?

કોતવાલ—કીસ લીબાસમેં ?

સીપાહી—શાહેજાદોંકી પોશાક ખાસમેં.

કોટવાલ—ખેર તુ ભીજા ઓર મેં ચલી જાતા હું ઓર ઉસકો પકડકર લાતા હું.

બાબ તીસરા.

પરદા નં. ૧૦ મહોલ્લા મકાન શકીલા.

નવ્વાબ—સાહેબ ઇશક બુરી બલા હોતા હેય પહિલે મેં કેસા મોટા તાજા ચીકના ચાડાથા મગર અબ શાહેજાદી શકીલાકે ઇશકમેં સુખકર હુઆ હું કાંન્ટા—સુનતા હું કે શકીલા એક હસીન છોકરેપર લોટ હેય તો આજ ઉસ કમબખ્તસે મેરી ભી ચોટ હેય. લો સામને સે વહી આતા હે. અબે તેરે આનેકી કયા જરૂરત હેય ઓર કિસને દી તુઝે ઇજાજત હેય,

દિલઆરા—ખુદ તુ કયા હે ઓર તેરી ઇજાજત કયાહે.

નવ્વાબ—બે રજા સાહેબ ખાનેસેભી તુ મિલ આયા.

દિલઆરા—મુઝસે મિલનેકો હુજુરકા ખુદ દીલઆયા.

નવ્વાબ—સમઝમેં કુછ નહીં આતી જુઆંન દરાજકીબાત?

જફર—વોહ હેય બેવકુફ જો પુછે રાજકી બાત

નવ્વાબ—દેખું તો ભલા કયા હેય તેરા હોસ્લા ?

જફર—ખુદ તુ કયા ચીજ લે મેં વ્હે ચલા.

નવ્વાબ—અગર તુ મર્દ હે તો પહિલે કર ઇસકા ફેસલા.

[શમશકા આના].

શમશ—સબર કર સબર કર એ જવાન. પહિલે વ્હે તુ કર બયાંન કે ઇસ શખ્સને કયા કિયા હે તેરા નુકસાન. જો લડાઇકા હે સામાન.

નવ્વાબ—યેહ મેરા ગુનેહગાર હેય ?
શમશ—કિસ જુર્મકા સજાવાર હેય ?
નવ્વાબ—તુઝકો ઇસસે કયા સરોકાર હેય.
શમશ—યેહ મેરા દોસ્ત હેય ઇસકા ગુનાહ અસલમેં મેરા ગુનાહ હેય.
નવ્વાબ—તો તુભી મેરા મુજરિમ હે દોસ્તી કી શાનસે?
શમશ—દોસ્ત કે બદલે મેં મેંય હાજીર હું દીલ ઔર જાનસે [દોનોંકા લડના કોતવાલકા આના.]
કોત્વાલ—પકડો પકડો ઇસ ગુન્હેગારકો?
શમશ—કીસ કે હુકમસે મેંય ગીરીફતાર કીયા જાતા હું?
કોતવાલ—નવ્વાબ કે હુકમસે મેં તુમ્હેં મુજરીમ ઠેરાતા હું.
શમશ—યેહ તુમ્હારી ભુલ હે ?
કોતવાલ—બસ નસીહત ફીજુલ હે ?
શમશ—મેંય તુમ્હે નહીં જાનતા હું ?
કોતવાલ—મેંય તુમ્હે બરાબર પેહચાન્તા હું?
શમશ—તુમ મુઝે પેહચાન્તે હો મગર મેં તુમ્હેં નહીં જાન્તા હું.
કોતવાલ—તુમ્હારે પેહચાનનેકી કયા જરૂરત હય.
શમશ—સચ કહો યેહ કયા હે ફીતુર ?
કોતવાલ—ફીતુરકા જહુર સરકાર કે હજુર.
શમશ—યેહ અમર હય ખીલાફ દસ્તુર.
કોતવાલ—ખેર અબ તો જાના કીજીયે મન્જુર.
શમશ—કીસકો ધમકાતે હો મેં હરગિજ જાનેકા નહીં.
કોતવાલ—બહાદુર અબ કોઇ મઓકા બહાનેકા નહીં.
શમશ—કયા મેં ગુન્હેગાર?
કોતવાલ—બેશક તુ જલીલ ઔં ઝ્વાર.
શમશ—જુટ !
કોતવાલ—સચ.

શમશ—ધોકા.

કોતવાલ—નહીં હરગિજ઼ નહીં.

શમશ—મેરા નામ.

કોતવાલ—શમશ.

શમશ—ખુલ ગયા રઆઝ઼ તો રાઝી હેંય રજા પર હમ ભી.
દોસ્તી મેં કીસી બેકસ કે સહે યહ ગ઼મ ભી.
અચ્છા ચલોએ બ્હાદરો મેં તુમ્હારે સાથ ચલતા હું મગર
એ ભાઇ, ગો યહ તકલીફ઼ મુજપર તુમહારે સબબ આઇ,
લેકીન ઇસકા તુમ કોઇ ગ઼મ ન કરો ઔર વો મે-
રી અશરફ઼ીયોંકી થેલી મુઝે વાપિસ દે દો.

જફ઼ર—થેલી ? મહેરબાન દોસ્ત થેલી !

શમશ—ક્યોં? કહીં ખો ગઇ !

જ઼ફ઼ર—આપને દી કબથી. જો ખો ગઇ !

શમશ—હેંય! ક્યા યહ કહના ચાહિતે હો મેંય તુમ
કો જાનતા નહીં.

જ઼ફ઼ર—મઆફ઼ કરના સાહિબ! મેંય તુમહે પ્હેચાનતાનહીં.

શમશ—ક્યા બકતા હેય ઓ અહેસાન ફ઼રામોશ ?

જ઼ફ઼ર—તુમ કો ખુદ ફ઼ર્તે મુસીબતસે જ઼રા હોશ નહીં.
ગ઼ોરસે દેખો મેં એહસાન ફ઼રામોશ નહીં.

શમશ—તુમ મેરે અહેસાનોં કા યહ હક઼ અદા કરતેહો?

જ઼ફ઼ર—મુઝપર ઇલજ઼ામ લગાતે હો બુરા કરતે હો ?

શમશ—ઇન બલાઓં મે હુઆ મેંય મુબ્તીલા તેરે લીયે.

જ઼ફ઼ર—મુઝકો ક્યા ખ઼બર કે ઉઠી બલા મેરે લીયે.

શમશ—ઓ તોતે ચશમ છોકરે! તુને દુન્યાકો નસીહત
દી, કે કોઇ કીસી કે સાથ ભલાઇ ન કરે. આહ.
(શએર) જહાંન મેં હરગિજ઼ વફ઼ા નહીં હેય દીલોંમેં
ઉલ્ફ઼ત જ઼રા નહીં હેય. ખુદી પે ભુલા હુઆ હેય
ઇન્સાં કીસી કો ખૌફ઼ે ખુદા નહીં હેય. યા અલ્લાહ !

ખુદા ! "મદદ" "મદદ".

(કોતવાલકા શમશેરકો બાંધ કર લે જાના જફરકા જાના.)

નવ્વાબ—યેહ તો અજબ ઇસરાર હુઆ, જો બીચારા ઇસ કા મદદગાર હુઆ, વોહ ખુદ બલા મેં ગીરીફતાર હુઆ, અરે યેહ તો અભી ગયા અભી ફીર આયા. ખબરદાર! તુ ઇસ મકાન મેં કભી ન જાના.

(જાફરકા આના.)

જાફર—કયા બકતા હે દીવાના ! કયા ઇસ ઘર મેંય હય જનાના ?

નવ્વાબ—યેહ મકાન હમારા હે ઔર હમ ઇસ મકાન કે માલિક હેંય.

જાફર—(શએર) તુમ્હારા હે તો યેહ ફીર મુઝસે કેસી બદ ગુમાની હે, સમઝ મેં કુછ નહી આતા હીમાકત કૈસી ઠાની હે !

નવ્વાબ—મેંય બેવકુફ હું યા પાગલ. મગર આપ હાં, નાં, કા કયા જવાબ દેતે હેંય.

જાફર—બસ ઇસી બાત પર યેહ લડાઇ કા સામાન થા શાયદ મેરી તરફ સે કુચ્છ બદગુમાન થા.

નવ્વાબ—બદગુમાની કા પહિલે ફેસલા કરો ભાઇ ?

જાફર—પર આપને મુઝપર તલવાર કયોં ઉઠાઇ પહિલે ઉસકી કરો સફાઇ.

નવ્વાબ—મેંય અપની હીમાકત આપસે વાપિસ લેતા હું.

જાફર—જબતો મેં ખુશી સે કોલ દેતા હું.

(શકીલા કા આના)

શકીલા—હેંય! હેંય। ખબરદાર! કોલ ન દેના ધોકા ખાઔગે.

નવ્વાબ—મહેરબાન બાનુ !

શકીલા—બસ। બસ। ચલે જાઓ મેરા હુકમ માનો!

નવ્વાબ—ક્યા મેંય જાઊં ?
જમીલા—જી હાં ! તુમ ?
નવ્વાબ—ઔર યેહ જવાન ?
જમીલા—યહીં રહેગા ?
નવ્વાબ—જમાના ક્યા કહેગા ?
જમીલા—જમાને સે કુછ ગરજ નહીં ?
નવ્વાબ—તો ફીર મુઝ પર ભી રેહમ ખાઇયે !
જમીલા—બસ અબ આપ ચલે જાઇયે ?
નવ્વાબ—ખુદારા મેરી જીન્દગી કા સહારા ?
જમીલા—ક્યું મેરી હકોમત મેં યેહ કસુર?
નવ્વાબ—અચ્છા અચ્છા આપ ખફા નહોં હજુર. (જાતા હૈ)
જાફર—ઘરમેં જાને કો મનઆ કરતે થે જો ઘર વાલે.
ઘરસે અપને વોહ ખુદ નીકાલે ગયે ઘર વાલે.
મેહરબાન ખાતુન! મેંય આપ કા અહેસાન મંદ હું.
ઔર રૂખસત ચાહતા હું.
જમીલા—નહીં નહીં તુમ ન જાઓ તુમ મેરે સાથ આઓ.
જાફર—યેહ તકલીફ કીસ વાસ્તે હેય !
જમીલા—તુમ જાનો જીસ વાસ્તે હેય.
જાફર—કુછ શક નહી, શુબાહ નહીં, કે યેહ શેહર દીવાનોં
કા હેય જો દેખો અપની આતા હેય લંકા મેં જો
દેખો બાવન ગજ કા નજર આતા હેય. અચ્છા મુઝે
કહાં લે જાને કે હો ધીયાન મેં ?
શકીલા—કાજી સાહિબ કે મકાન મેં !
જાફર—વહાં ક્યા હોગા ?
શકીલા—હમારા તુમ્હારા બીયાહ હોગા !
જાફર—ક્યા ખુબ-ચટ મેરી મંગની પટ મેરા બીયાહ. ક્યા
ખુબ ઇસ શેહર કી રસ્મ હે વલ્લાહ ?
શકીલા—મેંય ઇસ કામ મેં જલદી કરતી હું મુઝે ઇલ-
જામ ન દેના.

જાફર—ઇલજામ કેસા ! મેં તુમસે જીયાદા જલ્દ બાજ હું. જી ચાહતા હૈ કે તુમસે દમભર જુદા ના હું. ઇસ જીન્દગીમેં કયા બલ્કે મરકર ભી જુદા ન હું.

શકીલા—ચલીયે ચલીયે ફીર દેર કયા હૈ?

જાફર—હાં હાં ચલીયે, ખુદા મદદગાર હેય.

ગાના—તોસે લાગી નજર્યાં ઝટપટ ચલો સાંવર્યાં.
કયસી મોરી બીસારી ખબર્યાં.
કુચસી પાગલ રહે સારી નગર્યાં.
આઓ જી આઓ જી લગન લગાઓ.
ચલો જલ્દી સંવારો સેજર્યાં.
આઓ છબીલે સજન્વારે.
ચલ ચલ પ્યારી તોરી બારી ઉંમર્યાં.

બાબ તીસરા.

પરદા ગયારહવાં. પહાડી મયદાન.

અય્યારા કા આના.

અય્યારા—વાહ રી અય્યારા ! ખુબ શીકાર મારા. રફીકુલ દૌલા સા આકીલ દાના ઔર મેરે દામ ફેરબ મેં આના, કુચ્છ અજબ તીલીસ્માત હેય. મગર હેરત હેય, કે રાત કો મેંયને રફીકુલ દૌલા કી આવાજ કો બીલકુલ નહી પ્હેછાના. શાયદ વોહ સોતા હૈ જો મેરે પાસ અભીતક નહીં આયા.

[એક ચોરકા આના.]

ચોર—કહીયે હજુર મીજાજ કયસા હે ?

અય્યારા—હેંય તુ કોન ?

ચોર—વહી રાત વાલા ! કયા ઇતની જલ્દી ભુલા ડાલા?

અચ્યારા—રફીકુલ દૌલા કયા પાગલ હો ગયા જો એસા બદ તમીજ ખીદમતગાર મેરે વાસ્તે મુકર્રરીર કીયા.

ચોર—રફીકુલ દૌલાકા કયા કસુર હેય યેહે ફકત આપકી આંખ કા પ્રીતુર હેય. કયા આપકો માલુમ નહી કે ઇસ ગુલામને ઉસ અન્ધેરી રાતમેં કયસી કયસી તક્લીફે ઉઠાઇ.

અચ્યારા—તો કયા જીસકુ સાથ મેં ભાગીથી વોહ તુહી હેય બદ શઔર ?

ચોર—જી ! હાં હજુર ?

અચ્યારા—હાએ મેરે અલ્લાહ ! મેંય મર ગઇ ?

ચોર—યા અલ્લાહ ! વોહ પહિલી મહોબ્બત કીધર ગઇ ?

અચ્યારા—તુ કયા માંગતા હે !

ચોર—શાદી કી દુઆ ?

અચ્યારા—કીસ સે?

ચોર—આપ સે.

અચ્યારા—જા જા કયસા નાદાન હે યેહે મુંહ ઔર ખુશકા.

ચોર—તો મુઝમેં કિસ બાતકા ઘાટા હેય કયા મુઝે પાગલ કુત્તેને કાટા હેય.

અચ્યારા—કયસા નાદાન હે.

ચોર—કયું બંદા અચ્છા ખાસા ચીકના ચુમડા હટ્ટા કટ્ટા જવાન હે. રફીકુલ દૌલા મેં કયા જાફરાન હે!

અચ્યારા—અગર મેં ઇન્કાર કરૂં તો તુ કયા કરે?

ચોર—જો ઇન્કાર કરે વોહ જીંદગી ભર કેદમેં પડે !

અચ્યારા—ફીર મેં ભાગ જાઓંગી !

ચોર—ભાગને કોન દેગા?

અચ્યારા—મેં ખુદ કશી કરૂંગી.

ચોર—મેં તેરી કબ્ર ખોદકર તેરા બુત રખોંગા.

અય્યારા—મેં શૌર મચાઓંગી.

ચોર—કોન સુનેગા? (રાએર) હેંય મેરે બસ મેં તેરી તાઅર નફ્સ કી તીલીયાં. તોડ સકતા હેય કહીં ખુલ્બુલ કફ્સ કી તીલીયાં.

અય્યાર—અપના ફરેબ અબ મુઝે વોહ યાદ આ ગય. ખુદ આપ આપને દામ મેં સય્યાદ આ ગયા.

ચોર—સય્યાદ સયદ કયા કરે જલ્લાદ આ ગયા–ઉસ્તાદ કે લિયે ભી એક ઊસ્તાદ આ ગયા?

અય્યારા કા ગાના.

કાંપે જીયરા મોરા કાંપે જીયારા મોરા કાંપે

તન થર થર થરથર થર થર હાએ.

જાને મઓલા મેરા જાને મઓલા મેરા.

હાય મેંય કયા કરૂં જાન ચલી મેંય તો મઓતકે દેશ.

મહેમાંન ચલી–ટુટી હે આશા નીરાસ જીયા હાએહાએ.

ચોર—અબ કરલે ઇકરાર!

અય્યારા—વહી ઇન્કાર.

ચોર—તકરાર કી બાતેં અબ પેશ ન જાયેંગી, એ કુરનિસક! બસ તું ઇસી મકાન મેં મિસ્લે બુલ્બુલ અસીર રેહુગી, ઔાર ઇસ તકલીફ મેં દામન્ગીર રહેગી, જબ તક રાહ પરના આએગી રીહઇ ના પાએગી.

અય્યારા—ચાહેગા નુકસાન જો ઇન્સાંન કીસી કે હાલ મેંય–ખુદ પડે ગા એક દીન નુકસાન કે જન્જાલ મેંય આખીર અપની આબરૂ ખોવેગા ઓરોં કે લીયે. ખુદ ગીરેગા જો કુવાં ખોદેગા ઓરોંકે લીયે.

ગાના—મોરી હસ્તી મીટી હાએ કયસી બે કસી.

એ પ્રવરદીગાર મેંય કીસ દુખ મેંય હું ફંસી.

એ મઓલા તુ અઆલા તુ દાદગર

હએ બરતર તુ સરવર તુ—મોરી હસ્તી.

બાબ તીસરા.

—(૦)—

પરદા બારહવાં. શકીલા કા મેહલ.

જાફર કા આના.

જાફર—ફીરતા ભટકા કયા સર પટકા નાગન લટમેં અટકા હું દેખા ખટકા ઝટપટ સટકા પુરા અપની હટકા હુ મીલી વો પ્યારી બાદે બહારી બાગે નસીબ મેં ગુલ ખીલે ન્યારે. દીલ મીલ સારે ખુશ રહે, જાનકા શાન સે ઘરધની બનું-દીલ ગની એહી મન ઠની. બનકર દુલ્હા મેંય ઝટનટ ખટકા.

જુબાન—પહિલે મેરા ખ્યાલ થા, કે એહ ઔરત દીવાની હેય. મગર અબ માલુમ હુઆ કે કીસી દુસરે શખ્સ કે ધોકે મેં નીકાહ ખ્વાની હેય. ફીલ હાલ તો હમ ઉસ કે ખાવિંદ ઔર વોહ હમારી બીવી, અગર કોઇ હક્‌દાર આ ગયા તો બદનસીબી. મગર કમ્બખ્તી તો એહ હે કે વોહ પીછલી બાતેં છેડ છેડ કર મુઝ સે જવાબ માંગતી હેય ભલા એહ રઆજ મેં કયા જાનું આહા! વહી સામને સે આ રહી હે. અગર ફીર ઉસને કોઇ સવાલ નીકાલા. તો યહાં જરૂર હોગા ગડબડ ઘોટાલા, મગર મેં ભી નહીં ચુકને વાલા, એયસા જવાબ દુ ન ઇધર મેં ન ઉધર મેં, ખુદા કે ફજલ સે કોઇ બાત સમઝ મેં હી ન આવે ઔર મતલબ ભી હાથસે ના જાવે. (આના શકીલાકા.)

શકીલા—કહો પ્યારે કીસ ફીકર મેં ખડે હો?

જાફર—પ્યારી મેં આપહી કી ફીકર મેં ખડા હું?

શકીલા—ભલા કલ નવ્વાબ કો કયા જવાબ દીયા થા?

જાફર—એસા જવાબ દીયા થા કે બીલકુલ ઠીક, બીલ્કુલ ઠીક, બીલ્કુલ ઠીક.

શકીલા—વોહ જરૂર શક કરતા હોગા?

જાફર—વોહ જરૂર શક કરતા હોગા?

શકીલા—શાદી તો હો ગઇ હે અબ ભેદ ખુલ જાએ તો કયા હો સકતા હેય?

જાફર—શાદી તો હો ગઇ હે અબ ભેદ ખુલ જાએ તો કયા હો સકતા હે.

શકીલા—અચ્છા નવ્વાબ કો કયા જવાબ દોગે?

જાફર—(સાઇડ મેં) કમ્બખ્તને બહોત ટેડંહા સ્વાલ નીકાલા: અબ કયા જવાબ દું?

શકીલા—પ્યારે કયા સોચતે હો ?

જાફર—પ્યારી જરા જવાબ સોચતા થા. હાં, હાં, યહી કહુંગા, ઇન્દ હુજ અલ્લાહુ કે આન કે બરીન અસ્માન ચું કે ચુના ચે કે દરમીયાં ઇનફાલ કર રહા હું.

શકીલા—પ્યારે તુમહારી બાત કુચ્છ મેરી સમઝ મેં ન આઇ ?

જાફર—અરી મેં અપની બાત ખુદ ન સમઝા તો તુ કયા ખાક સમઝેગી.

શકીલા—પ્યારે કુચ્છ સાફ સાફ કહો ?

જાફર—દેખો પ્યારી, અબ જીયાદા ઇસરાર ન કરો. અગર તુમ યહે મન્તીકી તકરીર સમઝ જાઓગી. તો તુમ મઝકો ભુલ જાઓગી ઔરમેં તુમ કો ભુલ જાઓંગા?

શકીલા—હાં ! કુચ્છ એસ હી હોને વાલા હેય ?

જાફર—જી હાં ! કુચ્છ અસા હી ગડંબડં ઘોટાલા હેય.

જમીલા—નહીં, નહીં, પ્યારે એસા ન કરના. વો પહિલે કી તરહ બેવફા ન બનજાના ?

જાફર—દેખો ફીર તુમ ભી વો પીછલી બાતેં ન છેડંના, નહીં તો મઆમલા બીગડં જાએગા.

જમીલા—નહીં નહીં પ્યારે, મેં પીછલી બાત અગ કભી ઝુબાનપર ન લાઓંગી.

જાફર—ભલા ખાઓ તો કસમ?

જમીલા—તુમ્હારે સર કી કસમ.

જાફર—જબ તો ઠીક. દેખો પ્યારી મુઝે એક દોસ્ત કી તાલાશ મેં જાના હે,

જમીલા—હેંય! હેંય! તુમ જાઓગે? મગર ફીર કીતની દેર મેં વાપીસ આઓગે?

જાફર—અભી આતા હું અભી. [જાફર કા જાના.]

જમીલા કા ગાના.

બાંકે સઇયાં કો કયસે લુભાએ લીઓ હાં.
મેરી ન્યારી દીલદારી સજન પર વારી.
વારી બાર બાર પ્યારી જઇયાં—બાંકે
પુરબહાર હું ગુલએજાર હું તરહદાર હું મેંય નીગાર હું.
શાદમાંન હું દીલ સીતાંન હું આલીશાંન હું
જાં નીસાર હું કરકે નાજ અબ દીલબર પર હાં.
હરદમ લટકત મટકટ ચલ હું—બાંકે.

બાબ ચોથા.

(અબદુલ કરીમ કા આના.)

અબદુલકરીમ—ખુદા જાને હસીના હવા હોગઇ યા રંગે હિના હો ગઇ થોડી સી કસર બાકી થી વર્ના સબ કામ દુરસ્ત થા.

અય્યારા—ઓ ખુદા ઓ મેરે મઓલા?

અબદુલકરીમ—યા અલ્લાહ ઇસ જંગલ મેં એસી
દર્દનાક અવાજ ! શાયદગાર મેંય હેય કુચ્છ રાજ,
જરા છુપ કર દેખું. (દરખ્ત મેં છપ જાતા હય.)

અય્યારા—એ રહેમ દીલ સરદાર ?

ડાકુ—કર વસ્લકા ઇકરાર.

અય્યારા—મુમકીન નહીં વસ્લ કે ઇકરાર કી બાતે.
બેહુદા ન કર મુજસે તુ તકરાર કી બાતેં.

ડાકુ—અબ પેશ ના જાયેં કભી ઇન્કાર કી બાતેં.
બેજાર હું મેં સુનકે દીલ આજાર કી બાતેં.

અય્યારા—બેજાર હું મેં સનકે દીલ આજારકી બાતેં.
કયોં કુર નીમક કરતા હેય તકરાર કી બાતેં.

ડાકુ—ઇસ તેરી જીદ પે મેરી આન રહે યા ન રહે. સર
તેરે જીસ્મ પે નાદાન રહે યા ન રહે.

અય્યારા—નેક ઓ બદકી તુઝે પહેચાન રહે યા ન રહે.
જાન કયા બલા હે ઇમાન રહે યા ન રહે.

ડાકુ—મેં રહું યા ન રહું શાન રહે યા ન રહે.
દમ જાતા રહે જીહાં રહે યા ન રહે.

અય્યારા—દીન જાતા રહે ઇમાન રહે યા ન રહે.
તુઝકો કયા ખોફ હેય ઇમાન રહે યા ન રહે,
તુ હે મુજી તેરી યેહ શાન રહે યા ન રહે.
દેખો દેખો મુઝકો ન સતાઓ, જરા રહેમ ખાઓ.

ડાકુ—હુઇ હુજ્જત તમામ અબ તુ અપના સર ઝુકા
જલદી ?

અય્યારા—ઝુકા હેય સર મેરા તુ જીસ્ત કા ઝગડા ચુકા
જલદી ?

ડાકુ—અબ યહાં તેરા કોન મદદગાર હેય ?

અય્યારા—પ્રવરદીગાર હય ! (ગેબી આવાજ.)

અબદુલકરીમ—ઔર મિયાં અબદુલકરીમ ભી તય્યાર હેય.

ડાકુ—આરજુ દીલ મેં તેરે ઔર કોઇ બાકી હેય.

અય્યારા—આરજુ કુચ્છ નહીં અબ મૌત કી મુશાતા કી હેય.

ડાકુ—ચલ શીતાબ મરને પર તય્યાર હો ?

અબ્દુલકરીમ-ખબર દારા હો પાપી ચાંન્ડાલ. [અબદુલકરીમ ભુત બનકર આતા હેય ઓર સીટી બજાતા હે પરદા ગીરતા હેય.]

(ડરાપસીન).

બાબ ચોથા.

પરદા દુસરા. શકીલા કા મહેલ.

———(०)———

શકીલા—દોસ્તકો મીલને ગયે યે કહ કે મુઝસે બારબાર. અબ તલક આયે ન વાપિસ હેય રહે મુઝ કો ઇન્તીજાર.

સહેલી—એ ગુલ તુ સુન હેય તેરે બુલબુલ કી યહ ખબર-પહોંચા હેય ફીર જમીલ કી ખીદમત મેં નામવર. આને કા કસ્દ અબતો હેં મુલ્લક નહીં ઇધર.

શકીલા—એ મુખબરે ચમન ! યહ કયસી ખબર સુનાઇ, ઇસ ખજાંન કી કયસી બહાર આઇ ? (શએર).

દીલબર વહાં રહે તો મેંય કયોં કર યહાં રહું.
વોહ ગુલ જહાં ગયા તો મેંય ભી વહાં રહું.

[શકીલા કા જાના, જાફર કા આના.]

જાફર—કયોં તુમ્હારી બેગમ કહાં તશરીફ રખતી હેંય?

સહેલી—હજુર ! વોહ અભી યહાં સે ગઇ હેંય.

જાફર—કહાં ગઇ ?

સહેલી—જહાં આપ થે વહાં ગઇ.

જાફર—મેંય તો ઉનકે ઇશતીયાક મેંય યહાં આયા.

સહેલી—ઓર ઉનકો આપ કે ઇશતીયાક ને વહાં પહોચાય

જાફર—આખીર કહાં પર ?
સહેલી—નવ્વાબ જમીલ કે મકાન પર.
જાફર—તો હમ ભી પ્હોંચતે હેંય ઇસી આંન.
સહેલી—તો જલ્દી જાઓ વર્ના વોહ હોગી પ્રેશાંન.

[જાના.]

બાબ ચોથા.

પરદા તીસરા. મહેલ નવ્વાબ જમીલ.

(જમીલ વ દિલઆરા કા આના.)

નવ્વાબ—ક્યોં જફર કુછ અપને મતલબ મેંય ભી શાદાબી હુઇ ?

જફર—ક્યા કહું, ઉસ કી બે રેહમી સે ઓર ભી દીલ કો બે તાબી હુઇ.

નવ્વાબ—ઉસે કીસ વાસ્તે ઇન્કાર હેય ઇસરાર ક્યા જાને?

જફર—બુતોં કી ચાલ બાજી કો હર કોઇ નાચાર ક્યા જાને.

(કોતવાલ કા શમશ કો પકડ કરલાના.)

કોતવાલ—લીજીએ હજુર ! યેહે ગુન્હેગાર હાજીર હેય.

નવ્વાબ—હાં, મેંય ઇસકો પ્હેછાન્તા હું, યેહે વોહ બહાદુર આદમી હેય, કે જીસ કે કવ્વતદાર હાથ ને સેંકડો જંગી પ્હેલવાન દરયાએ ખુન મેંય ન્હીલાએ, ઇસ કી જોહરદાર તલવાર ને ખુન કે દર્યા બ્હાએ. હાં ! મગર ઇસ કા નામ ?

કોતવાલ—હજુર ઇસ કા નામ શમ્શ કહતે હેંય.

નવ્વાબ—એ શમશ ! કોનસા સીતારા ગરદીશ મેંય આયા ?
જો તુ ઇસ કદર તીલુઓ હોકર મોત કી ધુન મેંય સમાયા.

શમશ—મહોબ્બત કા જાદુ મુઝે ખીંચ લાયા. મેંયને આપ સે ઇસ જલતી હુઇ આગ મેંય કદમ નહીં બડંહાયા.

નવ્વાબ—કીસ કી મ્હોબ્બત કા રીશતા તુઝપર પડા હેય?

શમશ—વ્હે બે મરરવ્વત છોકરા જો હજુર કે પ્હેલુ મેં ખડા હેય.

નવ્વાબ—આ ગઇ તુઝકો ભલા ઇસકી મ્હોબ્બત કયોં કર ભાગઇ દીલકો તેરે ઇસકી તો સુરત કયોં કર!

શમશ—અફસોસ! ઇસકો મેંયને તુફાન સે બચાયા, મગર ઇસ કમજર્ફને અપના કમીના પન દીખલાયા. વોહ મેરા અહેસાન સબકા સબ ફીજુલ ગયા. આજ વ્હે મુઝકો ઔર મેરી અશરફીઓં કી થેલી કો ભુલ ગયા.

જફર—સાહેબ! અૈસા તો ન કીજીએ બદનામ હમેં.
કે ન આપકી દોલત સે થા કુચ્છ કામ હમેં.

નવ્વાબ—નાદાન જફર! જરા સબર કર? એ શમ્શ! વ્હે શખ્સ ઇસ શહેર મેંય કબ આયા.

શમશ—આજ હી મેરે સાથ.

નવ્વાબ—(જફર સે) વ્હે શખ્સ ધોકા ખા રહા હેય. મગર આગે રાજ સર બસ્તા ખુલતા જારહા હેય.

જફર—મગર હજુર! બેચોર કો રીહાઇ દીજીયે.

નવ્વાબ—નાદાન જફર સબર કર! સબર કર એ જવાન! અભી બાકી હેય ઇસકી બહાદરીકા ઇમતિહાન. [શમ્શ સે] કયોં ઓ ખુની મુરદાર! કયા જિતા કર અહેસાન, બચાના ચાહતા હય અપની જાન?

શમશ—ઓ ના મુન્સીફ સર્દાર! કયા તેરે શહેરમેં ઉલ્ટા હય ઇન્સાફ! કે કોઇ કીસીકી જાન બચાએ ઔર વોહ ઉસકે એવજ મારા જાયે. (શએર.)

હાય ફેજ દુન્યામેં નહીં લાખ અગર સર મારે.
ફુલ જો દેતા હો ઉસ નખ્લ મેં પત્થર મારે.

નવ્વાબ—કયા તુને મેરી રઇયતકા ખુન નહીં બહાયા ?
શમશ—બેશક !
નવ્વાબ—કીસ લીએ ?
શમશ—અપને ઇમાનકી ભલાઇકે લીએ. અપની કોમ કી હમ દરદી કે લીએ, અપની મુલ્કકી ખેર ખ્વાહી કે લીએ.

નવ્વાબ—ઓ ના શુદની ! અપની જાનકી તબાહીકે લીએ.
શમશ—સર અપને ભાઇઓં પર કુરબાન હુય તો સબ કુચ્છ. યેહે જાન કયા બલા હુય ઇમાન હુય તો સબ કુચ્છ.
નવ્વાબ—સર તેરા તનસે ઉડા દુંગા તુ બકતા કયાહુય.
શમશ—સરકે કટનેકી સરદારકો પરવાહ કયા હેય.
નવ્વાબ—યેહે તેરા દમ અભી નીકલ જાએગા ?
શમશ—રસ્સી જલ જાએગી પર બલ ન જાએગા.
નવ્વાબ—તુ હુય કેદી તુઝે યેહ જોર સજાવારે નહીં ?
શમશ—ગો મેંહ કેદી હું મગર તેરા ગુન્હેગાર નહીં.
નવ્વાબ—અબ તલક ભી જવાં મરદી કી બુજાતી નહીં.
શમશ—કેદમેં ભી શેરકી શેરાના ખુજાતી નહીં.
નવ્વાબ—હુય મેરા ફુરમાન પયગામે અજલ તેરે લીયે.
શમશ—આજ મેરે વાસ્તે ઔર કલ હુય તેરે લિયે.
નવ્વાબ—યાદ રખ કે અબ તુઝે જીનેકી કુચ્છ ઉમ્મેદ નહીં.
શમશ—મુઝપર કયા કોઇ અસર જીન્દએ જા વેદ નહીં.

શએર. (આયા હુય સો જાએગા રાજા રંક ફકીર.
કિતને સીન્ધાસન ચઢ ગયે કીતનોંને પહની જંન્જીર.)

નવ્વાબ—ઝુકાલે સરકે જીસસે જાન તેરી બે હયા નીકલે ?
શમશ—બદનસે નિકલે દમ જીસ દમ તો દીલકા હોસ્લા નીકલે ?
નવ્વાબ—બસ ! એ બહાદર પહેલ્વાન, હવા પુરા ઇમ્તીહાન ? જા તુઝે દેતા હું આમાન.
શમશ—દીલાવર પહેલ્વાન ! યેહ અલકાબ નહીં હેય મે-

રી શાન કે શાયાન. શાયદ આપ મુઝકો ચીડાતે હેંય તુરકોં કા હૌસ્લા આજમાતે હેંય?

નવ્વાબ—બસ રીહાઇ ?

શામશ—કયોં કર ?

નવ્વાબ—યોં, જીનકી રગોંમેં ખુદ બહાદુરીકા ખુન હેય, વોહ બહાદુર દુશમનકોભી ઇસ હાલતમેં નહીં દેખ સકતે?

શામશ—રહેમ દિલ સર્કાર તેરા બેડા પાર.

નવ્વાબ—જા એ દીલાવર સરદાર જહાં જી ચાહે સુધાર.

શામશ—યેહ નેક કદમ છોડનેસે પહેલે મેંય હજુર કો એક નસીહત કીયા ચાહતા હું.

નવ્વાબ—વોહ કયા ?

શામશ—ઇસ દગાબાજ છોકરે કી દગાબાજીસે હજુર હુશીયાર રહે.

નવ્વાબ—નહીં દીલાવર! જીસ બાતકા તુને ધોકા ખાયા વોહ તેરી સમઝમેં નહીં આયા, મેરે સાથ આ, મેંય તુઝસે ઇસકા ખુલાસા કરતા હું.

જફર—હેરત યેહ હેય મેંય તો ઇસકો જાન્તા નહીં. સુરતભી ઇસ ગરીબકી પહેચાન્તા નહીં.

(શકીલાકા આના.)

શકીલા—લો યેહ હજરત તો યહાં આકર ખડે હેંય.

જફર—લો યેહ ફીર બલા કહાંસે આ ગઇ ?

શકીલા—તુમ તો યેહ કહ ગયેથે કી મેં એક દોસ્તસે મિલ કર આતા હું ઔર યહાં આન કર બેઠ ગયે ?

જફર—જા માઇજા જીસકો તુ બુલાને આઇ હેય વોહ હમ નહીં હેંય. શાયદ તુ ધોકા આ જાયેગી તો પછતાયેગી.

શકીલા—યેહ ભી કહ દેના કે મેંયને તુમસે શાદી નહીંકી.

જફૂર—શાદી ? એહ કમ હિમ્મત કયા બકતી હય કયસી શાદી.
શકીલા—કયોં આપ ખામોશ કયોં હો ગયે ? બોલો ન બોલો. અબ બોલો શાદી સે ભી ઇન્કાર કરો ના.
જફૂર—કીસ બેઇમાન ને તુમસે શાદી કી.
શકીલા—ઇમાનદારતો પુરે હો, જો અપની હકદાર બીવી કો ઇસ તરહ સતાતે હો દેખો કહના માનો. ચલો અબ ઘર ચલો.
જફૂર—ખુદાકે વાસ્તે મુઝે શરમીન્દા ન કર. મેરે માલીક કે સામને મુઝે રૂસવા ન કર.
નવ્વાબ—આહા ! કીસ્મત મુઝે કયા દીખા રહી હેય. કયા મેરી આંખ ધોકા ખા રહી હેય. એક કમ નસીબ આશીકકા સીયાહ ખાના ! ઔર એક સરાપા નુરકા જલવા ફરમાના. શએર.

મહેરબાની હો જો દીલારામકી. આરજુ નીકલે દીલેનાકામકી.
ખુબીયાં હેંય ગરદીશે અઇયામકી. મેંય નહીં હું અબ તુમ્હારે કામકી.

નવ્વાબ—હેંયા એહ કયા ફરમાતી હો પ્યારી?
શકીલા—મેંય ઇસ ખીતાબકે લાયક નહીં, મેરી જાનીબ કોઇ બુરા ખ્યાલ કરકે ખુદા કે ગુન્હેગાર ન બનો.
નવ્વાબ—છોડ કર મુઝ કો બતા તુઝ કો કીસકી આસ હેયા
શકીલા—મુઝકો જીસકી આસ હય વોહ આપ હી પાસ હય.
નવ્વાબ—હય ઇશારા તેરા કીસકી જાનીબ દે બતા.
શકીલા—જો મેરા શોહર હોગા વહી ખુદ દેગા બતા.
નવ્વાબ—કોન હય શોહર તેરા ઇસ રાજસે આગાહ કર?
શકીલા—વારીસે સર તો હય મેરા દીલરૂબા પ્યારા જફૂર.
નવ્વાબ—દગા ! ઓ બેવફા છોકરે દગા.
જફૂર—હજુર ?
નવ્વાબ—ચુપ ! પુર કસુર !

જફ્રૂર—મેંય કસમ ખાતા હું ?

નવ્વાબન—યકીન નહી લાતા હું ?

જફ્રૂર—ખુદાવન્દા એક બાત ? શકીલાસે એ શેતાનકા ભેસ બદલનેવાલી નજસ રૂહા તુજપર ખુદાકીમાર.

નવ્વાબ—ચુપ બદજાત.

શમશ—થુ.

શકીલા—તુ મેરા ખાવીંન્દ હય ઇસ લીયે ઇસકા જવાબ દેકર ગન્હેગાર ના બનુંગી. જો જી ચાહે સો કહ ?

(જાફરકા આના).

જાફ્રર—હેંય ! યેહ કયા માજરા ? યેહ વોહ શખ્સ તો નહીં કે જીસકે ધોકે મેંય મુજસે શાદી હુઇ કયોં પ્યારી કયા હાલ હય ?

જમીલા—હેંય યેહ કયા માજરા ? એક આવાજ ! એક અન્દાજ ! એક ચેહરા ઓર દો આદમી. કયા તુમ મેરે શોહર હો નહીં ! નહીં ! તુંમ નહીં તુમ ?

જફ્રૂર—લો વોહ તો મેંય પહિલે હી કહતા થા કે યેહ ઓરત દીવાની હય.

જાફ્રર—કયોં પ્યારી વોહ શાદી યાદ હય યા ભુલ ગઇ?

જમીલા—કયા તુમ મેરે પ્યારે જફ્રૂર હો?

જાફ્રર—અરી જફ્રૂર નહીં જાફ્રર !

શમશ—કયા તુ જાફ્રર હય ? કયા તેરા કોઇ ભાઇભી થા?

જાફ્રર—નહીં ! સીર્ફ એક બ્હેન જો દરયામેં ડુબ કર મર ગઇ.

જફ્રૂર—દરયામેં ડુબકર મર ગઇ. મ્હેરબાન ભાઇ તેરા વતન?

જાફ્રર—શહેર બુગ્દાદ ?

જફ્રૂર—આપકે વાલીદ કા ઇસમે ગીરામી ?

જાફ્રર—મહોમ્મદ યાકુબ નામી.

જફ્રૂર—ઓર કોઇ બેહન ભાઇ ?

જાફ્રર—સીર્ફ એક માં જાઇ !

જફ્રૂર—વોહ કહાં હય ?

જાફર—જહાં સબ કો જાના હય, વહાં વોહ રવાના હય.

જફર—માં બાપ કીધર ગયે ?

જાફર—જીનનત કો સફર કર ગયે.

જફર—આપકી બેહન કા નામ ?

જાફર—નામ તો હય દીલઆરા ?

જફર—કોન જાફર હય પ્યારા ?

જાફર—હેંયા ! તુ કોન હયભાઇ ?

જફર—ભાઇ નહીં મેંય તેરી વડી મા જાઇ.

જાફર—કોન દીલઆરા ?

શકીલા—અરે પર મેંયને સાદી કીસસે કી ?

શમશ—તોબાહ ! તોબાહ ! મેંય ગલે કીસકે પડ રહા થા ?

દીલઆરા—કયોં સાહેબ ! વોહ અશર્ફીયોંકી થેલી તો મુઝ સે ન લીજીયેગા.

શમશ—માનુ સાહેબ, માફ કરના, મેંયને ધોકેમેંય આકર આપકો બુરા ભલા કહા.

દીલઆરા—ઇસમે આપકા કોઇ કુસુર નહીં યહ સબ કુસુર ઇસ બ્હેરૂપ કા હય.

જાફર—બ્હેરૂપ કીસ વાસ્તે થા હમશીર પ્યારી ?

દીલઆરા—નવાબ જમીલકી ખીદમત ગુજારી.

નવાબ—આહા ! કયા નુરાની તસ્વીર મેં અપને પ્હેલુમેંય રખતા થા. પ્યારી દીલઆરા મેરી તકદીર કે સાથ તેરા હાલત ભી બદલ ગઇ.

દીલઆરા—કનીજ કો કયા ખબર કે અપને આકા કી મ્હેરબાની અપને બન્દોં પર કયા કીયા ચાહતી હેય.

નવાબ—વહી સુનાતા હું (શએર) અબ નહીં દુન્યા મેં રંજુ ગમ તુમ્હારે વાસ્તે. હો ગયા હય દુસરા આલમ તુમ્હારે વાસ્તે. કલ તુમ્હારે વાસ્તે હો જાયેગા સામાને અકદ.

જાફર—[શકીલા સે] તુમ હમારે વાસ્તે..............

શકીલા—ઔર હમ તુમ્હારે વાસ્તે.

બાબ ચોથા.

પરદા. ચોથા. મકાન અબદુલ કરીમ.

(અબદુલ કરીમ કા આના)

અબદુલકરીમ—વાહ મેંય ભી કયા મકર કરતા હું કે શયતાન કે કાન કતરતા હું. અહે બેચારી એસી ફંસી જેસે કાંન્ટે મેં મચ્છલી. ચલો મીયાં અબદુલકરીમ અબ કાટ કી હન્ડીયા કબ તક ચડ'હાઓગે. કીસી ન કીસી રોજ઼ ધરે જાઓગે, તો નમાજી કા સા ટીકા પાઓગે. નીકાહ તો હો હી ગયા હય. ડર ખો હી ગયા હય. અબ ઇસકો અપને નામવ નીશાન સે અગાહ કર દેના ચાહીએ. લો વહી સામને સે આ રહી હય. કયોં પ્યારી મીજાજ કયસા હય?

અય્યારા—ખાક કરૂં મીજાજ કા હાલ બયાન.

અબદુલકરીમ—કયોં ખેર તો હય?

અય્યારા—મારે ખોફ કે હાલે ગેર હય.

અબદુલકરીમ—પ્યારી ખોફ કેસા ?

અય્યારા—અયસે બડે આદમી કા મકાન અયસા ?

અબદુલકરીમ—ઇસ મકાન મેં કયા અબ જાના ?

અય્યારા—અરે મુએ નીખટ્ટુ ! ન કહીં ખાને પીને કા ઠીકાના, ન રકાબી, ન લોટા, ન થાલી, યહ કેસી આફત મેરે સર પર ડાલી. ઘરમેં કહીં દાલ, ન ચાવલ, ન આટા, દો રોજ મેં હો ગઇ હું સુખ કે કાંટા.

અબદુલકરીમ—પ્યારી બઆજી઼ ઓરત કા પેર મન્હુસ હોતા હય.

અય્યારા—તો કયા મુએ મેરા પેર મન્હુસ હય?

અબદુલકરીમ—હાં ?

અય્યારા—મુએ તુ પહિલે હી સે કન્જુસ હય.

અબદુલકરીમ—નહીં પ્યારી મેંય કોઇ કન્જુસ નહીં, મ્હોતાજ નહીં.

અય્યારા—તો ફીર કંન્ગાલ હેય ?

અબદુલકરીમ—હાં કુચ્છ એસાહી હાલ હય. શાયદ તુને મુઝ કો પ્હેછાના નહીં. લે સુન મેં બતાતા હું. મેંય હું શેખ અબદુલકરીમ, ઇબ્ન નબાતી, ઇબ્ન શકરલાતી. કયોં સમઝી ભી ચપાતી ?

અય્યારા—હત તુઝ પર ખુદાકી માર ?

અબદુલકરીમ—પ્યારી અબ કયા હય સોચ બીચાર. અબ મેંય બડાહી ખશ નશીબ કહલાઓંગા. હસીના પ્યારીકા દીલબર કહલાઉંગા બડા માલદાર બન જાઉં-ગા. નંવાબ જમીલકો ભી ખાતિર મેં ન લાઓંગા.

અય્યરા—મુંહ બન્દ કર નાદાન, ય્હે મુંહ ઔર હસીના કે શોહર બનનેકા અર્માન ? કભી હસીનાકો ખુવાબ મેં ભી દેખા હય. કહાં ઉસકા મરતીબા ઔર કહાં તુ મુઆ ઢપ્પાલી.

અબદુલકરીમ—અરે મેંય તો ઢપ્પાલી મગર તું કોન.

અય્યારા—મેંય અય્યારા, શકીલી કી ખ્વાસ, સમઝા મુએ ખન્નાસ ? અગર મેંય હસીના હોતી તો તુઝ જેસે કમીને કે સાથ આબરૂ ખોતી. મુએ બેવકુફ કાન લગા કર સુન. (શએર.) ઉત્તમ સે ઉત્તમ મિલે મિલે નીચ સે નીચ. પાની સે પાની મીલે મીલે કીચ સે કીચ.

અબદુલકરીમ—હત તેરા જાયે સતયાનાશ.

અય્યારા—પ્યારે અબ ઇસ મેંય કાહે કા ગ્મ, જેસે તુમ વેસે હમ.

અબદુલકરીમ—ઠીક કહતી હય પ્યારી અન્પે કાને કી જોડી, ઠીક હય ચલો પ્યારી ગલે લગાઓ. ઔર ખુશીયાં મનાઓ.

અય્યારા—હાં, હાં, ખુશીયાં મનાઓ, ઔર અપને અપને માલિકો સે ખતા ભી મઆફ કરાઓ.

અબદુલકરીમ—મેંય તો નવ્વાબ જમીલ કો રાજી કર લુંગા. કયા બડી બાત હય.

અય્યારા—ઔર મેંય ભી શકીલા કો રાજી કર લુંગી. કયા બડી બાત હય.

ગાના. દોનોકા—સુન દીલબર સુન્દર જાન જાન. સબ તન મન ધન કુરબાન જાન. પડી જો નજરયા તુ મોરી સુન્દર યા. જોબન ભરી મદમાતી ગુજરીયાં. મીલકે સંવરયા ચલેંગે બજરીયાં. ચમકદમક રંગ લાએંગે સુન્દરીયા. લે દુંગાજી હાં. મેંય ઘોડા ગાડી લે દુંગા. જી હાં. મેંય બાગો બાડી લે દુંગા. જી હાં. મેંય મીઠી તાડી લે દુંગા. જી હાં.

બાબ ચોથા.

પરદા પાંચવા નવ્વાબકા મહેલ.

(નવ્વાબ, દિલઆરા, જાફર, શકીલા વગેરેકા આના)

શીદીયોં કા આના ઔર ગાના.

નીઓ શીદી નીઓ પયગા ગોમા હાપ્યા ફાના
ફરાહા—જારઓ શીદી જામ્બો લીઓ અનજો મોઠો
અનજો અમ દુદુ—નીંબો—ઔરક મચીજો ઔરક
મચીજો ઔરક મચીજો ઔરક મચીજોહબશી હસબ નસબ
સોહેલી અમજોટી ગોવેટી મસીટો મદુમ્ગે ઔરક
મચીજો હાં ફરહટ તરબ તરબ ઉસીકી મચાના તન
તન તન તન—ચમ ચમ ચમક ચમક શીદી જાંબો
જાંબો બન બન બન બન તક તક ધીનક ધીના
તક તક ધીનક ધીના લુલુલુલુલુલુલુલુ

ઓઠપ ઓઠપ ઓઠપ ઓઠપ લુલુલુ
લુલુલુ તક તક ધીના ધીના ધીન ધાકીટ
ધાકીટ ધીના ધીના લુલુલુલુલુલુલુલુલુ
જંગબાર મે મચીજે મચીજે મચીજે તન તન
તન તન–તક તક તક ધીનક ધીનક તક તક તક
ધીનક ધીનક–ઔરક મચીજે.

જાફર—શએર. આજ હર શખ્સકા દીલ શાદ નજર આતાહય.
રન્જો ગમ દેહરસે બરબાદ નજર આતા હય.

નવ્વાબ—તેરે ઇકબાલ સે દુશમન પે ફતેહ હુઇ નસીબ;
ખુશી મેરા ખાનાએ નાશાદ નજર આતા હય.

દિલઆરા—[શએર.] ઠોકરેં બે વજે ખાતા ઇશક હય.
કુચએ ઉલ્ફત મેં અન્ધા ઇશક હય.

શકીલા—પ્યારી બહેન; તુમ યેહ કયા ગુજબકે ફીકરે ઉડા
રહી હો. અપની શોખી સે બાજ નહીં આતી હો.
ઇશક કો અન્ધા બનાતી હો.

દીલઆરા—અગર ઇશક અન્ધા ન હોતા તો ઔરત કા
દિલ ઔરત પર આના.

શકીલા—તુંમને ભી તો કિસીકે ઇસક મેં બ્હેરૂપ લિયા,
અસલી સુરતકો છુપાયા, ખુદાકી કુદરતકો દિલસે ભુ-
લાયા તબ યેહ મૃતબા પાયા.
(અબદુલકરીમ, વ અય્યારાકા ભાટકે ભેસમેં આના.)

નવ્વાબ—તુમ કોન હો?

અબદુલકરીમ—સર્કારકે દરબારકા ભાટ.

નવાબ—ભાટ કોન! કબીત બનાને વાલે?

અબદુલકરીમ—જીહાં વહી અન્ટ સન્ટ સુનાને વાલે?

નવ્વાબ—તુમને કુચ્છ ગાના બજાના ભી જાના યા ખાલી
કડકા સુનાના.

અબદુલકરીમ—ગાના, બજાના, ઠુમરી, તરાના, જાન્તા }
હય યેહ હમારા જનાના.

નવ્વાબ—ફીર અયસી હુનરમંન્દ કયોં રહે બંન્દ. ઈસ કો ગાને કા ઈશારા હો, કમાલ આશકારા હો.

અબ્દુલકરીમ—ચલો બી અય્યારા ખોલો અપને હુનર કા પીટારા ?

જમીલા—અય્યાર! ઈસકા નામ કયા પુકારા !

અબ્દુલકરીમ—હુઝુર યહ ગાને બજાનેમેં બડી અય્યારા હય, ઈસી લીએ ઈસકા નામ અય્યારા રખા હય. ચલો બેટા ઠુમક ચાલ દીખલાઓ.

અય્યરા—મેંય બાજ આઈ દીલ કે લગાનેસે મોહે સંગ લીએ છેલા બહાંનેસે. મેંય બાજ.

આજ ફીર અપના ગયા વકત મુઝ યાદ આયા.
જેર દીવાર કોઈ આશીકે નાશાદ આયા.
દિલ ચુરાને કો વહી બાનીએ બેદાદ આયા
મેં તો અય્યારા થા વોહ મેરા ભી ઉસ્તાદ આયા
મીલને કો આઈ ગુઈયાં, સાજનકો લાઉં,
લગી મેરી મ્હેનત ઠીકાને સે
મેંય બાજ આઈ દીલકે લગાનેસે.

નવ્વાબ—ગાનેવાલી નીરાલી હય, મગર સુરત અભી નહીં દેખી ભાલી હય.

અબ્દુલકરીમ—અપને માલીક સે શરમાતી હય. ઈસ લિયે મુંહ નહીં દિખાતી હય ?

નવ્વાબ—ફીર કયા હો તુમ્હારે સાથ ઈસ ગુન કી તલાફી.

અબ્દુલકરીમ—કુસુર કી મઆફી ?

નવ્વાબ—કુસુર કૈસા ?

અબ્દુલકરીમ—મેરા જી જાન્તા હે વેસા ?

નવ્વાબ—યેહ કૈસી મઆફી હય. જબ કુછ ન ખતા હો.

અબ્દુલકરીમ—ગુલામ કી ખતા પર બસઅબ રહેમ અતા હો.

નવ્વાબ—યેહ કેસી હુજ્જત વ તકરાર!

અબ્દુલકરીમ—જરા ગોર કીજીએ સર્કાર.

નવ્વાબ—ગોર કા તોર અક્કલ કે ખિલાફ હય.

અબદુલકરીમ—તો બસ ઇતના કહ દીજિયે કે કુસુર મઆફ હય.

નવ્વાબ—બખ્શા કુસુર.

અબદુલકરીમ—ક્યા ફરમાયા હજુર ?

નવ્વાબ—કુસુર મઆફ હય ?

અબદુલકરીમ—તો મુલ્લઆ ભી સાફ હય. [ભાટકી ડ્રેસ ઉતાર દેતા હય.]

નવ્વાબ—હેંય કોન ! અબદુલ કરીમ ?

અબદુલકરીમ—જીહાં ? વહી આપ કાં નોકર કદીમ !

જમીલા—મગર યેહે તુમ્હારે સાથ કોન હય અઝીજ.

અય્યારા—મેય વહી હું આપ કી કનીજ [બુરકા ઉલટ દેતી હય.]

જમીલા—કોન અય્યારા ?

અય્યારા—જીહાં યેહે ભી હય રાજ આશકારા.

અબદુલકરીમ—ગુડનાઇટ.

(પરદે કા આહીસ્તા આહીસ્તા ગીરાયા જાના તમાસે કા ઇખતીતામ પાના)

ડરાપસીન.

એક નજર ઇધર ભી.

ખુદાવંદ કરીમ કા લાખ લાખ શુકર હય કે આજ ભુલ ભુલઇઆં નાટક પબ્લિક કી ખિદમત મે પૈશ કર રહા હું. અબ અગર ખુદાકો મન્જુર હય તો બ્હોત જલ્દ જહરી સાંપ વ ખુને નાહક પૈશ કરૂંગા. તાકે નાજરીન ઘર બેઠે દિલકશ આર દિલ ફરેબ નાટકોં કે મજે લુંટે, ઔર મુઝ નાચીજ કોભી દુઆએ ખેર સે યાદ ફરમાએં. આપકા દાસ.

મેનેજર.

ગુપ્તા સાહિબ ગાજીયાબાદી.

જંગનામા "હજરત અલી" છપાય છે જલ્દ બાહર પડશે.

નો બહારે મેરટ, [ઉર્દુ પચરંગી ગાયન] છપાય છે, જલ્દ તય્યાર થશે.

એચ. એસ. હરી. હેન્ડ કો. બુકસેલર્સ અને પબ્લીસ

૩૯૯ ફ્રાકલેન્ડ રોડ, ખેત વાડી, બોમ્બે થીએટર, મુંબ

મહેરબાન સાહેબ, નીચે લખેલી, ચોપડીઓ. નાટકો, વારતાઓ, જુદી મોટી તથા નાની ગાયનની પુસ્તકો, કીસ્સાઓ, અમારે આ સેકડી કીમત થી મળશે. વેપારીઓં ના વેપારી ભાવથી અને ગ્રાહકો ને બેહદ સસ્તા ભાવથી આપવામાં આવેછે. બાહર ગામ વાળાને વીપીથી મોકલીશું. નૉટપેડ પત્ર લેવામાં આવશે નહીં.

ઉર્દુ ઝબાન ગુજરાતી હરફોમાં.

કીસ્સાઓ. ગઝલસ્તાન. નાટકો ગાયન બાયન

૨॥) અલેફલયલા ૦) ફુલોકા હાર ૦॥ મયદે હવસ આબ...

૦॥ હાતમતાઈચીનવાલી ૦)– ગુલાબે ગુલશન ૦।= અસીરે હીર્સ

૧) દાસ્તાન અમીર હમજા ૦)= ગૌહરે કવ્વાલી ૦।– ખુદાદોસ્ત.

૦।। ગુલબકાવલી કીસ્સા ૦)– મુબારીકા મજા. ૦। ખુદાદાદ.

૦॥ ચહારદુરવેશમુખ્તસરછાપ ૦)= કંચનના ટુકડા ૦।= બુલબુલઈઆં.

૦। ,, અમદાબાદ ૦)= ગગરાગણી સમદ ૦॥ ઝહરી સાંપ (છપાયછે)

૦।– મલેક મોહમ્મદગીતી આઝેગાર ૦)– ગુલશન મેનજર ૦। બાન્દાન કામાન

૦)– શાહેરમકા કીસ્સા ૦)– નવબહારે મુંબઈ ૦। શીરીં ફરહાદ

૦)–॥ સોકંદર ઝુલકરેન ૦)= ગોહરે દલબર વારતાઓ.

૦)– નાજની પઠાન ૦)–॥ ગુલેબસાંતે રાગ ૦)= ગલ્ફા આક [illegible]

૦)= લયલી મજનું. ૦)– હીરરાંજા કા ગાયન ૦)= [illegible]

૦॥ તોતા કહાની કીસ્સા ૦)= આગ્રાકાકી જાન ફેઝ ૦। ગુનબાઝાની [illegible]

૦।– જંગનામા મોહમ્મદહનીફ માશુકોંકી પહેચાન ૦)= [illegible]

૦। જંગનામા હજરત અલી સરસ સવાલ જવાબ ૦)= [illegible]

(છપાય છે) દર્દ હૈય ૦)= સુંદર [illegible]

૦)– છબીલી ભટયારી ૦)= લોકપ્રિય ગાયણ ૦। બીરબલ બહાદુર

૦)–॥ શાહજદુમકા કીસ્સા ૦)– કલગી ગાયણ ૦)=. પ્રહલાદ આખ્યાન

૦। ગુલ બા સનોબર એ કર્દ ૦)૦॥ ગુલશન કા લટકા ૦)= હરીશચંદર

૦)–॥ જેતુન મોહમ્મદ હનીફ ૦)૦॥ લાડ બાગે કીમતરંગત ૦)= અભયમન્યુ નાટક

૦। દીવાન જામીન ૦। દીવાન સાદીક ૦। સુરેખા હરન.

આ સીવાએ બીજી સર્વે જાતની ચોપડીઓ અમારે પાસે સસ્તે ભાવથી મળશે.

વેચનાર.

એચ. એસ. હરી હેન્ડ કો. બોમ્બે થીએટર,

ખેતવાડી, પોસ્ટ. નં. ૪ મુંબઈ.